

Føroyar Bretland

Marknaavtalan avgerandi vegamót

JAN MULLER

Í gjár var marknaavtalan við Bretland undirskrivað í Tinganesi. Ikki færri enn tveir útlendskir uttanríkis-

ráðharrar vórðu hjástæddir. Úr Danmark var Niels Helveg Petersen komin, og úr Bretlandi, Tony Lloyd, var uttanríkisráðharri. Saman við hon eru eisini

fleiri framstandandi fólk innan bretska oljuumsiting, teirra millum stjórnin í DTI, John Brooks.

Í sambandi við nýggju avtaluna, sum longu er sam-

tykt í lögtinginum, og sum skal fyrri fólkatingið og bretska parlamentin í næstum, hevur Sosialurin í dag valt at seta ljóskastaran á samvinnuna millum Føroyar og

Bretland fyrr og í framtíðini.

Eingin ivi er um, at marknaavtalan fer at hava ítökiligar avleiðingar fyrri alt samstarvið millum Føroyar

og Bretland langt inn í næstu öld. Henda avtalan má sigast at vera eitt týðandi vegamót í víðurskiftinum millum hesi bæði londini.

Føroyar Bretland

Sofus Poulsen, føroyskur umboðsmaður í Skotlandi:

Marknaavtala ruddar slóð fyrri øktari samvinnu millum Føroyar og Bretland

Sofus Poulsen, føroyski umboðsmaðurin í Storbretlandi vatt mannanna sær stórar møguleikar í nýggju avtaluni millum Føroyar og Bretland

JAN MULLER

Ein av teimum, sum feignast um úrslitið av marknaavtaluni millum Føroyar og Bretland, er føroyski umboðsmaðurin í Aberdeen, Sofus Poulsen. Síðani annað heimskríggj hevur hann

umstíð og røkt føroysk áhugamálið Storbretlandi og hevur sum so verið brúgva-byggjari millum Føroyar og Bretland á mest sum øllum hugandi økjum.

Tað er tí greitt, at fyrri Sofus er marknaesman at meta sum, at ein týðningarmikil

hurð er latin upp millum londini bæði, og har tað nú av alvara homast eitt víðkað samstarv.

Marknamalið hevur sum vera man eisini áhuga í Skotlandi, tí hetta skapar nýggjar møguleikar fyrri stóra oljundnaðin har. Við marknaesmjum verður latið upp fyrri einum storum nýggjum oljuoki bæði á bretska og føroyska landgrunninum.

I gjar tósaði BBC við Sofus Poulsen um markið og framtíðar samvinnu millum londini. -Eg royndi at vísa á, hvussu órimulig upprunaligu bretska krøvini voru, og at føroyingar sum heild vorðu nogdur við endaliga úrslitið, hóast onkrar atfinningarsamar roddir eisini voru frammi.

Sofus Poulsen vísir á, at tað er so lett at siga, at ein slik avtala kundi verið betri og vísir til bretska orðatakidi. „It is better with one in the hand than two in the bush“. Tí er hann nogdur við avtaluna. Hon ruddar nevnliga slóð fyrri øktari samvinnu millum londini bæði.

Sofus, sum damar væl at siga frá søgum og minnst altur at farnar hendingar, íð kortini framvegis siga okkum nakað, vísir til eina ferðina hann, lögmaður og Árni Oulsson fyrri fimtan árum síðani vóru á fundi í Bretlandi um fisk.

-Tá var tað, at ein breti spurdi meg, hvussu gekst

við oljuni og eg svaraði, at vit hugsaðu mest um fiskin, tí oljan kundi goymast. Hon fer ongan veg. Men eg segði við hann, at føroyingar hava egnuvi við bretum, soleiðis at teir ikki fara at bora ov langt niður, so tað fer at reina ur føroysku keldunum og inn í tær bretska.

Sofus vísir á, at hetta var mest sagt í spólini. I dag vita vit ið, at tað við nýggju tóknfróðini ber til at bora einar 10 kilometrar til síðs, men Sofus týr ikki, at bretar gera slíkt í hesum økinum, tí tað hevði verið at meta sum ágangur.

Sofus Poulsen er annars feign um, at føroyskir fiskimenn ikki fara at missa nakað, nú avtala verður undirskrivað. Hann ser eisini nógvur stórar møguleikar fyrri samvinnu millum londini og spár her mest til ta sannroynd, at Føroyar eru eitt oyggjaland eins og teir mongu oyggjarbólkarir út fyrri Skotland, Hebríðurnar, Orknoyggjar og Hetland hava royndir á oljuokinum, so tað er greitt, at her kundi verið nakað at lært av.

Annars heldur Sofus Poulsen, at føroyingar eru væl fyrri at fara inn í eina oljuvinnu. -Vit hava fakfólk á nógvum økjum, og dugnaskapurin er í floks sigur hann og vísir aftur til eina hending fyrri, sum hann heldur myndar hetta so væl.

-Tá føroysk skip komu

inn í skotska havn og bóðu um at fáa sveisutgerð umborð varð spurt, hví eitt fiskiskip hevði fyrri neyðini at fáa slíka utgerð umborð. Tá svaraði eg, at teirra fiskibatar leggja og fiska í Norðsjonum og er nakað galið, so verður kallað eftir hjálpi um Wick Radio. Okkara skip, sum fiska á fjarleiðum sum Grønlandi, kunnu ikki biðja um hjálpi. Tey mugu klara tingini sjálvi. Tað er hesin andin, at man má vera sjálvbjargin, sum liggur í okkum føroyingum og sum eisini fer at siggjast aftur í okkara luttoki í eina komandi oljuvinnu.

Varin men ikki bangin

Nú úlit eru fyrri eina mögulegari oljuvinnu í Føroyum, so heldur Sofus Poulsen ikki, at føroyingar eiga at bera so stóran ótta fyrri útviklinginum, eitt nú við at fólk útanfrá koma til Føroya at bygja hesa vinnu upp.

Vit hava sæð, hvussu tað hevur gingist í Hetland. Aðrenn oljan kom var okkara fiskivinna langt framman fyrri ta hetlandsku, men síðani oyggjarnar fingur oljuvinnu hevur fiskivinnan ment seg nógv í Hetlandi. I dag er hetlandski fiskiflotin ein av teimum mest framkomnu í heiminum.

Sofus heldur annars, at vit mugu gera alt fyrri at vera kappingarførir við útlendsku vinnuna, soleiðis at

tingini verða gjord í Føroyum og av føroyingum. -Hava vit havnar, sum kunnu bjóða seg fram og sum dugur er í, so verða hesar brúktar.

Eisini nevnr hann flogferðsluna sum nakað sera týðningarmikla fyrri samvinnuna millum londini. Hetta er nakað, sum krevst fyrri at fáa vinnu og handli at ganga.

Sofus heldur annars okkum vera betri fyrri enn teir í Hetlandi, tá talan er um at taka avgerðurnar. Tá meðan tað er í London, at avgerðirnar verða tiknar, sum fevna um Hetland, so verða avgerðirnar um víðurskifti í Føroyum tiknar í Føroyum og ikki í Keypmannahavn. Hetta metir hann sum eina stóra styrki.

Hóast marknatráttan hevur órovað nakað, so heldur Sofus, at víðurskiftini millum londini hava verið góð, men feignast um, at markið nú er komið upp á pláss, og heldur hann tað er sera gott, at føroyingar og bretar kunnu liva sum góðir grannar, ikki minst nú føroyingar skulu til at royna seg í eina heilt nýggjari vinnu, oljuvinnu. Hetta er eitt nýtt avintyr fyrri okkum, meðan bretar eru gamlir í gøtuni í so máta.

Føroyski umboðsmaðurin í Aberdeen verður hjástaðdur, tá umboð fyrri bretska og dansku sjómanna koma til Føroya at undirskriva avtaluna um markið.

Atli Dam, fyrrverandi lögmaður um marknaavtaluna:

Føroyska samanhaldið bar ávøkst

- Eg haldi, at man hevur verið sera heppin við teimum samráðingarmönnum, vit hava havt, sigur Atli Dam

JAN MULLER

Ein av teimum, sum í dag feignast um, at markið við Bretland loksins er komið uppá pláss, er fyrrverandi lögmaður Atli Dam. Hann stríddist á sinni at fáa okkum eina aðra týðandi avtalu í hús, nevnliga undirgrundaravtaluna við Danmark. Hetta var um sama mundið, sum samráðingarnar byrjaðu millum Føroyar og Bretland um markið.

Atli Dam heldur, at tann strategi, sum varð lögð síðst í 80-unum og fyrst í 90-unum, tykist at hava hildið. -Tað hevna er, at tað hevur verið so mikil gott samanhald millum føroyskar politikarar, at tað hevur borið

tí at fasthalda hesa strategi og miðlinjkravið nóg leingi til, at bretar blivu moyrir, og vit fingur hetta upp á pláss.

Atli Dam heldur tað vera gott, at tað hevur borið til hja føroysku embetsmönnum at arbeiða við hesum máli útán at alt ov stóra upplægging frá politikari síðu.

-Eg haldi, at man hevur verið sera heppin við teimum samráðingarmönnum vit hava havt sigur Atli Dam og fer heilt aftur í tíðina, har vit í Dánjal Nolsøe, sála hava havt eina ekspertisu, sum annars altjóða serfóndringar síða inni við. -Dánjal Nolsøe legði sera stóra orku í hetta málið líka frá fínti

árunum og fylgdi gongdini tey komandi 40-50 árin. Hann var væl vitandi um tað altjóða rákið og kundi ráðleggja eisini, hvar vit skuldu venda okkum at fáa ta neyðuga vitanina.

Atli Dam heldur eisini, at tilrættaleggingin frá føroyskari síðu við eldhugadum og sera virknum monnum sum Árni Oulssyni og Halgír W. Poulsen hevur verið framur. Seinni fingur vit nógv dugandi fólk inn í Ráðleggingarmevndina í undirgrundarmálum og í samráðingarnar. Hann heldur eisini, at tað var beint at stýra leyst av Haag, og tað var Jan Mayen dómurin kanska eitt betri domi um enn nakað annað.

Fyrrverandi lögmaður sær marknaavtaluna um ein part av einum útviklingi, sum byrjaði longu fyrri í 70-unum, har flestu flokkarnir vildu hava eina serføroyska skipan fyrri undirgrundina, sum ikki líktist tí grønlandsku skipanini.

Nú vit skjótt kunnu bygja í bakspeglid heldur Atli Dam, at hesi bæði málini: yvirtøka av undirgrundini og marknaesetingin við Bretland eru helst tvey av teimum størstu málunum í føroyskari søgu. Hesi mál eru so nær tengd at hvørjum øðrum, sum nakað kann vera.

-Tí er tað so noktandi fyrri meg, at hetta er komið uppá pláss. Fyrst undirgrundina

og nú markið.

Uppá fyrispurning hvørjar fyrimunir og vansar hann ser við hesi avtaluni sigur Atli Dam, at man kann altíð tosa um fyrimunir og vansar, men hann heldur, at vit eiga ikki at gloyma fyrimunirnar. Og her heldur hann eisini avtaluna um fiskimarkið verða góða.

Um framtíðar útlitið og gongdina sigur Atli Dam: -Einn hevur Ráðleggingarnevndin stírt eina kos, sum hevur verið, at alt hetta skal vera ollum tí føroyska samfelagnum, okkara eftirkomarum og framtíðini til fyrimuns. At tað er eitt felags tilfeingi, sum ikki skal nýttast sum oftani í Føroyum til spekulátionsenda-

mál, men har man kann leggja eina kos, soleiðis at føroyskur búskapur fær allar fyrimunirnar av hesum útán at tann keðiliga ávirkanin sum vandi er fyrri. Ívs, tann avlagandi ávirkanin á okkara búskap og okkara lívshatt, fær høvdið fyrri seg.

Føroyar einsamallar gera so lítið við hetta tilfeingið, so samarbeiðið við aðrar eitt nú bretar, verður neyðugt. So er spurningurinn, um vit duga at lóggeva so væl, at tað kemur øllum samfelagnum til gagns.

Føroyar Bretland

Føroyar vorðnar størri og ríkari

Fyri bretar eru Føroyar nakað serligt, nakað eksklusivt. Teir síggja fram til eina økta samvinnu við grannan fyri norðan, og við marknaavtalan verður sett hol á eitt spildurnýtt kapitull í samstarvinum millum smátjóðina Føroyar og stórtjóðina Bretland sigur Johan Mortensen, sum hevur verið bretscur konsul í 12 ár. Hann fegnast um at kunna rokja hetta álitisstarvið júst um somu tíð sum marknaavtalan kemur uppá pláss

Johan Mortensen er 17 bretscur konsulin í hesi oldini og hann sær stórar møguleikar fyri samvinnu millum londini í kjalarvörnum av marknaavtalan

Jan Müller

Johan Mortensen hevur virkað sum bretscur konsul í Føroyum seinastu tólv árin. Hann dylur ikki fyri, at marknasemjan er ein stórur dagur og kanska tann størsta einstaka hendingin

í víðurskiftinum millum Føroyar og Bretland øll hesi árin.

Sum føroyingur og bretscur konsul hevur Johan Mortensen verið noyddur til at halda tunguna mitt í munnum, tá tað galt marknamalið. Ti hóast hann

óðrumegin umbodar bretscur ahugamáli, so hevur hann í marknatrætinum valt at vera fullkomliga neutralur.

Og nú markið er komið uppá pláss fegnast Johan Mortensen um avtalan, sum hann heldur egnar baðum portum.

“Eg eri serliga fegin um, at avtalan eisini kann rudda slóð fyri tí fyrstu føroysku útbjóðingini. Tað, sum kanska er ein meira spennandi í kjalarvörnum á hesi avtalu, er, at ungar føroyingar nú kanska fara at gera meira við at útbúgva seg í Bretlandi m.a. til at kunna arbeiða í eini vinnu, sum verður at fara fram á marknum millum bæði londini.

Johan Mortensen vonar, at menn nú taka seg saman og skipa sjøvegis samband millum Føroyar og Aberdeen. “Tað var eitt ómetaliga stórt afturstig, tá henda sigling varð niðurlögð í síni tíð. Tað er frálíkt við flugving, men vit kunnu ikki vera skipasambandið fyrirtaan

Bretscur konsulin heldur tað vera hugaligt, at markið er komið uppá pláss, soleiðis at agg ikki skal kunna seta split millum bæði londini.

Segan visir tað

“Hyggja vit eftir útviklinginum millum Føroyar og Bretland gjøgnum öldirnar, so kann man siga, at flestu

stóru broytingarnar í Føroyum, hava sín uppruna úr Bretlandi.

Ein av teimum fyrstu avtalunum, sum Føroyar hava gjørt í uttanríkisáttum var tann í 1500 talinum, tá vit avtalaðu fiskimark við Bretland. Um tíðina undan tí kann sigast, at vit eru jú av sama upprunafólka, norðbúgvum, og hetta sæst m.a. aftur í øllum laniorðunum í føroyska málinum frá Bretlandi.

Johan Mortensen visir annars til sambandið vit hava havt við Ongland og bretar, eitt nú Vægsbotshandilin, har ein manbúgvur var oddamaðurin. Síðani er tað tíðin, tá skotar og hendingar fiskaðu við Føroyar. Og stóra hendingin í 1864, tá Pløjen fer til Hetland og kemur aftur við limini og pinnagrevinum og hvussu stóran týðning hetta hevur havt. Og síðani í 1890-árunum, har Trappubroðurir keypa fyrstu skipini, og tá Føroyar fara frá landbúnaðarsamfélag og inn í eitt iðnaðarsamfélag. Tað var ein ógilig broyting, sum hendi tá. Og so hevur tú annað heimskriggið, tá bretar hersettu oyggjarnar. Tá vóru Føroyar fullkomiliga broyttar og grundarlagið varð lagt undir teimum Føroyum, sum vit hava í dag.

Og síðani tá vit keyptu bretscur trolarar eftir kriggið, nakað, sum ikki bara gekk væl, men sum eisini hevði við sær stórar broytingar í føroyska samfélagnum.

Johan Mortensen nevnr eisini flakavirkni í Føroyum sum vóru ein beinleiðis avleiðing av stríðnum við Bretland um fiskimarkið. Og so ikki at gloyma ta sannroynd, at Bretland í dag er so langt langt tað størsta keyparalandið av føroyskum vörum.

Umframt hesar stóru hendingar visir Johan Mortensen eisini á øll tey tingini frá gerandisdegnum, sum hava sín uppruna úr Bretlandi, frá Beatles til Spice Girls og Manchester United fyri bert at taka nakað, sum hevur verið nógv uppi í tíðini.

London er hovudsstaðurin í heiminum, og Bretland sum mentanarjód telist millum tær fremstu, og sum vit kunnu hava stórar fyrimunir at arbeiða saman við.

Johan Mortensen vil ikki, at hetta skal skiljast sum, at vit skulu hava nunn samband við Danmark. Tvørturímóti eiga vit at varðveita og menna samvinnuna tann vegin eisini.

“Eg vil to meta, at okkara nærstöða til Bretland kanska við skipasambandi og stórra útbúgvingarligum og handilsligum samstarvi, og harvið ávirkan frá Bretlandi bæði fíggarliga og mentanarliga, kann gerast stór enn frá øðrum londum. Men tað merkir ikki, at vit skulu tveita okkum í hendurnar á einum landi. Hinvegin eiga vit at gera okkum greitt, at Bretland er eisini ein partur av okkara norðurlendska arvi.

“Eg vil siga tað soleiðis, at eitt stórt samarbeiði við Bretland fer at gera Føroyar ríkari, og bara avtalan um markið hevur gjørt Føroyar stórra. Hetta er tí ein stórir marknasteinur á veginum framleitt.

Johan Mortensen visir á, at vit kanska longu ár 2000 kunnu gera avtalar um olju-

samvinnu.

Hann heldur eisini, at er tað er nakað, sum kann seta Føroyar og føroyska mentan í reihell, so er tað samarbeiði við eina stóra tjóð sum Bretland.

Sjalvur heldur hann eisini, at Bretland hevur dugað væl við stnum hjalondum. Hetta sæst eisini minst av tí samarbeiði, sum er í Commonwealth. “Nú veit eg ikki, hvussu framtíðar rakið verður fyri Føroyum, men eg trúgvi eisini, at vit kunnu læra nógv av Bretlandi.

Johan Mortensen heldur eisini, at bretar sjalvir vilja hava góð viðurskifti við Føroyar, sum teir síggja sum ein tjóðandi granna.

Føroyar eru nakað fyri seg, og eisini bretar síggja tað sum nakað eksklusivt at koma henda vegin. Johan Mortensen heldur sjalvur, at føroyingar hava eitt veldugt goodwill í Bretlandi.

Johan Mortensen heldur, at vit eiga ikki at gloyma ta stóra moralska dirvið hjá Bretlandi. Tað var tann einstasta tjóðin, sum í fyrstani tordi at standa upp móti Hitler, og sum eisini í dag torir at tala móti orretti hvar í verðini hann er eitt nú í Jugoslavia.

Í hesum tíðum er kanska eisini vert at minnst tað útrúliga bragdið, sum føroyingar gjørdur, tá teir gjøgnum alt seinna kriggi sigldu við teskum fiski til Bretlands, og har kostnaðurin var ræðuligur.

“Vit minnst eisini, at Churchill skal hava sagt, at hetta skuldi ikki verða gloymt føroyingum. Johan Mortensen sigur, at bretar eru vitandi um hetta.

“Nú fara vit so inn í eina nýggja öld, so hvør veit, um ikki tað verður í hesum anda, at føroyingar og bretar fara at samvinnu.

Ár 1900 var tann fyrsti bretscur konsulin settur í Føroyum. Johan Mortensen er tann 17. konsulin í Føroyum í hesi oldini. Ein konsul skal verja ahugamáli hjá Bretlandi og bretscur einstaklingum innan fyri handil og alt annað.

Athi Dam fyrrverandi loqmaður og ein av heitastu talsmonnum fyri at fáa fyrst føroysku undirgrundina á føroyskar hendur og síðani ein miðlinjumar til Bretlands er fegin um nýggju avtaluna. Her skala hann og Schlüter fyri avtaluni í sinni

Føroyar Bretland

Nú fer gongd at koma á hjá føroysku vinnuni

– Oll vinnan hevur ligið og biðað eftir hesum degnum. Men nú stríðið við bretar um markið er av, er tað neyðugt at gongd kemur á, sigur Jan Mortensen

AKI BERTHOLDSEN

Hesi seinastu tvey árini hevur vinnan mestsum bara biðað. Men nú má so gongd koma á.

Jan Mortensen, skrivari í Føroya Arbeiðsgevarafelag sigur, at tað hevur stóran týdning, at avtalan um undirgrundarmarkið millum Føroyar og Bretland er undirskrivað, at hann ivast ikki í, at tað fer at seta retteliga gongd á føroyskt vinna.

Hann sigur, at í vinnuni hevur ahugin ikki verið so stórir fyri oljuvinnuni, tí alt hevur drigið út.

Oljufelagimi hava biðað eftir avtalan um markið og vinnan hevur biðað eftir oljufelaginum. Og tí er ikki so nógv hent.

– Tó er er nakad hent, tí summi virki hava brúkt biðitíðina til at menna godskustyrkingina, sum er ein avgjörd fortreyt fyri at koma uppi oljuvinnuna.

Fyribilis úrslit er, at ein tvey virki eru ISO godkend, og fleiri onnur eru um

– Nu avtalan er fingin undir land, standa vit á einum vegamoti. Bera vit okkum rætt at, kunnu vit brúka hetta høvi til at menna vinnulivið manandi, sigur Jan Mortensen

reppið at verða tað.

Somuleiðis eru tað eisini nógvir einstaklingar, sum fyrireika seg til oljuvinnuna m.a. við at bugva seg at til ymisk stovr í olju-

vinnuni.

Hvønn beinleiðis tyding avtalan við bretar fær fyri samstarvið millum Føroyar og Bretland, veit hann ikki retteliga.

– Føroyski vinnuliv fer helst at finna sínar samstarvsfelagar, har tað er lættast at fáa samstarv, antin tað so verður í Bretlandi ella í Noregi.

Negu helst verður tað biðar vegir, sigur skrivarin í Føroya Arbeiðsgevarafelag.

Annars heldur hann, at ein mogulig komandi oljuvinna fer at hava bæði fyrirmunir og vansar við sær fyri føroyskt vinnuliv.

– Ein komandi oljuvinna krevur, at vit fara fram við varsemi og at vit hugsað gjølla um hvørt stig, vit taka.

– Tað er pura greitt, at vit standa á einum vegamoti nu.

– Og bera vit okkum rætt at kunnu vit bera so í bandi, at vit fáa ment okkara vinnuliv til at verða bæði virkisfust og fjøltattað.

– Hinvegin mugu vit ansa gjølla eftir, at vit ikki koma í eina støðu, har oljuvinnan fer at koma alt annað vinnuliv.

– Tí tað kann lættliga

henda, um vit ikki ansa eftir. Jan Mortensen sigur, at í lotum hava vit litið og onki arbeiðsloysi, í hvussu so er ikki, hvat útbunum fólk víðvíkur.

– Og stiga vit ikki varliga, kann tað sama henda, sum hendi í Noregi, at oljuvinnan drenar alla aðra vinnu fyri arbeiðsmegi, tí tær klara ikki at kappast imoti oljuvinnuni.

– Avleiðingin av tí var, at arbeiðsmegi fór at tróta í nógvum vinnugreinum og tað legði hart ógvuliga trýst á lonarløgið.

Jan Mortensen segði, at var eitt fryggjari, sum nógvur vinnur í Noregi lóðu undir.

Hann sigur, at hetta er ein trupulleiki, sum vit eiga at taka í alvara frá fyrsta degi.

Hinvegin kann oljuvinnuni eitt søguligt høvi til at laga seg til samfelagið og tað tilfelli, vit hava.

– Tað er helst semja um, at arbeiðsorkan í fiskivinnuni er ov stór eftir tí fiski vit hava.

Sostatt kann ein oljuvinna gera „yvirskots-arbeiðsmegin kann verða flutt frá fiskivinnuni, yvir í oljuvinnuna.

Hann vísir á, at finna vit olju, verður talan um heilt ótrúligar upphæddir fyri eitt so lítið samfelag. Tí er tað eisini avgerandi neyðugt, at vit tora ein sera varnan

figgjarpolitikk, har oljunn-tøkurnar ikki fara til niðslu, men verða settar í grunna, sum skulu koma føroyska samfelagnum til góðar seinni. Vit mugu ikki enda aftur í atattárunum sigur Jan Mortensen

Óvugtur trupulleiki

Annars ætlar Arbeiðsgevarafelagið sær ni av álvara at fara at arbeiða fyri at fáa eina „imkeyp-skrivstovu“ í Føroyum

– Tað er ein stovnur, sum heldur eyga við oljufelaginum og fryggjar, at føroyski virki sleppa upp í part at bjóða allastaðni, har tey kunnu gera seg galdandi, tað oljufelagimi bjóða arbeiði ella bileggja vorur og tenastur.

– Í Noregi lóðu teir serliga dent á uppgavar og bileggingar yvir eina millión, men tað, sum var undir eina millión, tóku teir ikki so tungt.

– Men í Føroyum verður tað helst akkurat óvugt.

– Okkara uppgáva verður at mangan at lida arbeiði og bileggingar sundur í so smáar eindir at eisini føroyski virki kunnu sleppa upp í part. Og tað kann gott verða ein trupulleiki, tí hinvegin leggja oljufelagimi dent á at bjóða út í so stórum bitum sum gjørligt.

– Men tað er ein trupulleiki, sum vit mugu arbeiða við, sigur Jan Mortensen.

Nú kemur ordiligt dik á samstarvið við umheimin

Kjartan Kristiansen, menningarstjóri, Anfinn Kallsberg, lögmaður og Eyðfin Ellor, oljunáráðgjafi. Menningarstjórin ivast ikki í at samstarvið millum Føroyar og umheimin fer at taka dik á seg. Men ferðsambandið til Skotlands er eitt veiki punkt

Menningarstjórin ivast ikki í at avtalan millum Føroyar og Bretland fer at fáa heilt stóran tyding fyri føroyskt vinnuliv

AKI BERTHOLDSEN

Tað er eyðvítt, at avtalan um undirgrundarmarkið í millum Føroyar og Bretland fer at seta retteliga ferð á samstarvið millum føroysk og útlendsk vinnuliv.

Kjartan Kristiansen, menningarstjórin sigur, at vit hava biðað eftir oljufelagimi, vit hava biðað eftir, at skattavíðurskiftini skuldi verða avgreitt, og vit hava ikki minst biðað eftir avtalan við bretar markið.

– Nú eru so tann seinasta fortreytin av tí slagnum fingin til vega fyri samstarvið millum føroyskar og útlendskar fyrirkur.

Tað er sjálvandi fyrst og fremst oljuvinnuna, hann hugsar um.

Føroyskar og útlendskar fyrirkur hava gjørt eitt stórt arbeiði fyri at koma uppi oljuvinnuna, aðrenn hon er komin. Og fyrrrenn útbjóðingin er fingin frá hondini, fer sjálvandi ikki tað stóra at henda.

Men eg ivist ikki í, at tað arbeiðið, sum er gjørt fyri at fáa samband og samstarv millum føroyskar og útlendskar fyrirkur fer at taka retteligt dik á seg nu.

Kjartan Kristiansen sigur, at hann er sannfurdur um, at hetta fer at stiggast aftur á oljustevnu í Aberdeen í heyst, har føroyingar vera við.

So hóast fyrirkurnar hava verið eitt sindur afturhaldandi av tí, at oljupris-

irnir hava verið í kegra lagi, sigur menningarstjórin, at øll útlit eru til, at tað verður ein góð, føroysk stevna í Aberdeen.

– Eg vænti, at á messuni hesuferð verður tað nógv meiri beinleiðis samband og samskipti millum einstakar fyrirkur, enn tað hevur verið.

– Í 1995 brúktu vit stevnu at gera vart við Føroyar og til at lýsa víðurskiptini her. Í 1997 komu fyrirkurnar nógv meiri upp í part.

– Men eg vænti at á stevnu í ár verða tað fyrst og fremst tær einstaku fyrirkurnar sjálfar, sum fara at tora seg fram.

Hetta er fyrsta oljustevna, sum føroyingar eru á, eftir at avtalan er fingin ílag.

– Norðmenn og danir hava longu gjørt eitt stórt arbeiði fyri at koma uppi føroysku oljuvinnuna. Men eg róni við, at nú fara eisini tær enskari gera nógv meiri vart við seg, enn tær hava gjørt, sigur Kjartan Kristiansen.

– So tað er eingin ivi um, at tað fer at gera oljustevnuna nógv meiri spennandi, at avtalan kom beint nu, leggur hann afturat.

Hann sigur, at nu verður biðað eftir útbjóðingini.

– Men kravið um samstarv við føroyskar fyrirkur fer at gera, at tær fyrirkur, sum hava veruliga fyrireikað seg til oljuvinnuna, og hava bótta um kappingarførið fara at mennast stórliga í mestu framtíð Hinvegin verða tær fyrirkur, sum ikki hava tikið tað so tungt, noyðdar at taka retteligt dik á seg nu.

Men eitt gott samstarv krevur gott samskipti.

Og Kjartan Kristiansen á-sannar, at ferðasambandið millum Føroyar og Skotland er ikki nóg gott.

– Tað er eitt sera stórt framstig, at Atlantsflog er farið at flýga til Skotlands.

– Men tað var ein smeytur, at sjövegis sambandið datt niðurlýri Flotuni er tað bara Skipafelagið, sum siglir til Skotlands. Men tað er bara ein einvegis ruta, tí á veg til Føroyar verður siglt til nógv onnur pláss fyrst. Hetta kann ikki vera orðvíst, tí Skipafelagið má hugsa um raksturinn.

– Men fyri mær er eingin ivi um, at okkara vegur til Evropa eigur at ganga um Skotland, tað er eingin ivi um, tí tað er stytsta leið og vit hava brúk fyri einum beinleiðis sambandi.

– Felagimi, sum kappast um flutningin er blivin heilt dugnalig. Og vit kundu vóna, at fleiri skipafeløg toku seg saman um eina skotlandsrutu, um tað verður við einkarrætti, hevði tað verið ein stórir vinnugur fyri vinnulivið, tí so hvørt samstarvið veksur, okkist torverin á flutningi. Spurningurin er, um tey hava ráð.

– Tað er ikki álið, at tað, sum tær samfelagnum í longdini er sambærlegt við tað, sum vinnan noyðist at gera fyri at fáa raksturinn at bera seg, sigur Kjartan Kristiansen.

Skal tað almenna uppi? – Eg haldi, at tann spurningurin er avgjördur, so tað er ikki meiri at siga um tað, sigur menningarstjórin.

Føroyar Bretland

Kristian Blak, tónaskald:

Samvinna við bretar víðkar okkara sjónarring

- Norðurlond eru ein avmarkaður marknaður. Ein stór verð liggur uttan fyri Norðurlond, og vit áttu at havt útvæxling við nógv lond. Nú stemningurin er so positivur millum Føroyar og Bretland, átti landsstýrismannin í mentamálu at arbeiðt fyri at gera eina formliga avtalu á mentunarøkinum á stjórnarstigi. Tað hevði givið føroyskum mentunarlívi nógv fyrimumir, sigur Kristian Blak

TURID KJØLBRO

Føroyingar hava í nógv ár samstarvað við bretar á mentunarøkinum, serliga innan tónleik. Kristian Blak, tónaskald og tónleikari, er ein teirra, ið hevur sláðað fyri og gingið á odda. Hann hevur verið á óteljandi ferðum í Skotlandi og bretska oyggjunum við Spælmenningunum í Hoydolum, og síðani 1977, aríð eftir, at Smyril byrjaði at sigla til Skotlands, hava skotar, hetlandingar og orknoyingar víjað í Føroyum við jøvnum millumbilum við folkatónleiki.

- Vit hava havt og hava framvegis eitt langt, gott og gevandi samstarv okkara millum. Týðningarmesta samstarvið meti eg er útvæxling av tónleiki, tónleikarum og tónleikabólkum, sigur Kristian Blak.

Nógvir møguleikar

Samstarvið millum føroyskar og bretska tónleikarar hevur ikki verið avirk-

að av politisku støðuni millum londini orsakað av marknastríðnum, ið hevur vart í so nógv ár. Hinvegin metir Kristian Blak, at samstarvið landanna millum kann gerast betri, nú stríðið um marknið loksins er av, og eitt nýtt kapítul byrjað.

- Nú stemningurin er so positivur millum londini bæði, er min áheitan á landsstýrismannin í mentamálu um at seta seg í samband við bretar ella skotar, ið ju hava fingið stórra sjálvræði, um at gera eina formliga avtalu á mentunarøkinum. Umbod fyri skapandi fólk í Føroyum eiga at verða við í stovnisetanni av einum sattmála.

- Faa vit eina slíka avtalu á stjórnarstigi, verður tað ein stórir fyrimumur og stórt framtig fyri føroyskt mentunarliv. Tá vit tosa um samstarv skal tað sjálvandi ganga báðar vegir. Ein slík avtala kundi verið í tráð við norðurlendskt samstarv, ið ju er fyrimyndarligt fyri millumlanda samstarv yvir-

hovur. Ein avtala við Bretland hevði borið við sær, at almennir pengar verða settir av til tvílanda ella fleirsíðað samstarv, ið skulu brúkast til verkætlanir, sum lúka settu treytirnar, sigur Kristian Blak.

Kristian Blak sær nógvar møguleikar í eini óktari samvinna millum Føroyar og Bretland.

- Norðurlond eru ein avmarkaður marknaður. Eg eri eldhugaður norðurlendingur og geri alt fyri norðurlendskt samstarv. Men tað nýtist ikki at vera ein orsök til at avmarka okkum bert til Norðurlond. Ein stór verð liggur uttan fyri Norðurlond, og við at samstarva við onnur lond faa vit ein stórir sjónarring.

- Tað er skjótt, at tú verður innibyrður á norðurlendska marknaðinum, hóast londini eru fleiri og stór hvor sær. Tað er eitt sindur orkymlandi, at Norðurlond skulu vera einasti møguleiki at útveksla mentan. Í grundini áttu vit at havt útvæxling við nógv lond. Sum umbod fyri tónleik havi eg semastu tvey arni ferðast nógv fyri at finna fleiri samstarvsmøguleikar. Vit hava til dømis fingið tilbod frá mentamálastýrinum í Israel um útvæxling.

Góð mottøka

Skotar, hetlandingar og orknoyingar hava tikið sera vel móti føroyskum tónleikarum og tónleiki. Helmingurin av tí Spælmenningin í Hoydolum hava givið út, er selt í Skotlandi og bretska oyggjunum.

- Tað kemst sjálvandi av, at tónleikarin vit spæla hevur ein serligan áhuga og tradisjón í hesum økjum. Í grundini er tað nógv lættari hjá okkum at skipa fyri tiltøkum har enn aðra staðni. Tey eru nógv meiri positiv. Breta okið er ein miðdepil fyri folkatónleik. Ein rúga av tiltøkum haðani kundi komið hendavegin uttan stórvegis hovástak.

- Vit hava nógv og góð sambond í Bretlandi, men skulu vit gera okkum veruliga galdandi og koma inn á teirra tónleikaskrá við

Kristian Blak metir, at nógvir møguleikar liggja í óktum samstarvi við bretar

okkara tónleiki, mugu vit hava stuðul heimanífrá, eitt nú úr grunnum. Ein grunnur kundi stuðlað ferðum hjá spælbólkum uttanlands.

Tað hevði munað rættiliga væl. Tað nýtist ikki at verða talan um so nógvar pengar at byrja við, sigur Kristian Blak.

Norðari parturin av bretska rikisfelagsskapinum kemur undir norðurlendskt samstarv. Tískil ber longu til at samstarva við hesi okrin fyri norðurlendskar pengar.

Hugskotini tróta ikki

Stór tiltøk hava verið í umbúna, men eru vorðin av ongum av ymsum ávum. BBC-Scottish Symphony Orchestra ætlaði sær til Fø-

roya fyri tveimum arum síðani at taka lut á Summartónum, men av peningarligum ávum varð ferðin av ongum.

Fyri faum arum síðani fekk Norðurlandahúsið í Føroyum áheitan frá Norðurlandaráðnum um at faa í lag samstarv við skotar. Fyri umbod fyri føroyskt mentunarliv, iroknað Kristian Blak, fóru til Skotlands og høvdu fund um framtíðarsamstarv við mentunarstovnar, eitt nú Scottish Art Trust.

- Á vitjanini kom fram, at góðir møguleikar vóru fyri, at føroysk list, tónleikur, sjónleikur og annað kundi verðið útlutt. Einkasta, ið vantaði, var, at okkur ávisur persónur ella

stovnur fekk uppgávuna at gera ætlanina til veruleika. Norðurlandahúsið áttu stigið og kundi tí fylgt malinum upp. Ein onnur orsök til, at einki varð av ætlanini var, at Smyril helt upp at sigla til Skotlands. Tað hevur týðning, tí hevur tú ikki beinleidis samband millum londini, ber illa til, sigur Kristian Blak.

Føroysk tónaskald og tónleikabólkar hava tikið lut á Northland Festival í Torsoe, ið verður hildin á hvørjum ár. Hesin festivalurin fær norðurlendskan stuðul. Fyriskiparamir eru sera hugaðir í framhaldandi samstarvi við føroyingar, og í ar tekur ein klassiskur bólkar haðani lut á Summartónum í Føroyum.

Føroyar Bretland

Marknatrætan við bretar loyst

Eitt 100 ára stríð

Føroyar eru vordnar nógv størri og ríkari enn fyrri 100 árum síðani, og teir, sum tá stríddust fyrri at fáa bretar burtur av grunninum undir Føroyum, høvdu eisini fegnast, vistu teir aftur í verðina

JÓHAN ARGJ

Tá føroyingar av fyrstan tó toru at stríðast við bretar um grunnarnar undir Føroyum, grunaðu teir ikki, at heitta 199. ár seinni skuldi enda við eini miðlinju landanna millum, har føroyingar áttu halva leiðina til Hetlands og Skotlands bæði uppi í sjónum og niðri í havbotninum.

Tað vóru goðar grundir til, at teir ikki grunaðu tað, tí tað á dögum sá menn ikki so langt yvir hav. Sjomarkráðið sum var tað sama sum fiskimarkráðið, var í mesta lagi triggjar fjórðingar, aseitt eftir oyggjanna skapi.

Í öldunum frammanundan hevði sjomarkráðið rokkið so langt út, sum eygað ríkk, kanska út á 16 fjórðingar, men hetta var broytt seinna partin í 1800-talinum, óivað eftir íblástri frá summum norðsjóarlandum, sum onki fiskimark høvdu.

Fiskimarksspurningurin undir Føroyum var serliga aktuellur fyrri 100 árum síðani, ári 1898 og 1899, og tá var skiparin og reiðarn Jens Mohr úr Hoyvík so bræsin, at hann fekk Skiparafélagið at heita á donsku stjórnina um at seta 10 fjórðinga mark undir Føroyum. Endamálið var at halda tann bretska trolarflotan burtur frá teimum grunninum, sum tann for-

oyski fiskimaðurin og utrorðarmaðurin dývaðu uppá.

Sjomarkráðið hjá Jens Mohr fekk ikki undirtøku í Keypmannahavn, men dattir komu nú við verjuskipum at royna at halda bretarnaruttan fýr triggjar fjórðingar, og ein dag í februar 1899 tók verjuskipið ikki ferri enn 23 bretska trolarar.

Trolarar undir Føroyar

Tað hevði ikki verið vanligt, at skotskir og enskir trolarar royndu undir Føroyum, men í eini 10 ár høvdu teir fiskað undir Íslandi. Íslendingum damdi hetta lítið, tí teir fiskaðu so innarlaga og fóru við fiskinum hjá teimum.

Føroyingar hvukku við summarið 1898, tá bretska trolararnir komu higgar í stórum tali. Føroyingatiðindi hildu seg vita, at trolararnir í fleiri ár høvdu sópað íslandsleiðina, men teir vóru keddir av teimum stóru botunum, teir nú fingtu, tá donsk krigsskip tóku teir har.

Undir Føroyum var ikki sami vandi fyrri at verða tikin, og vórðu teir tiknir, var bótin so lítil, at hon virdist ikki meir enn, um tú sletti vatn á gás, skrivaði blaðið.

Ein onnur grund var fiskiríkið undir Føroyum. "Clondyke" var eitt móta-

orð í leitan eftir gulli um hetta mundið, og tað var ikki sori, at orðið varð brukt í Bretlandi um fiskileiðirnar undir Føroyum.

Føringatiðindi lögdu ikki fingarnar imillum. Blaðið skrivaði, at hesir eingilsku trolarar nú tyrptust saman at sópa okkara bestu fiskileiðir, so at onki bragdaði eftir, "og teir sópa torrabotnin, so at lítið skilið man fara at verða har, tað í fiskurin leitir hagar í komandi torra".

Síðst í juni royndu amtmaðurin og sornskrivarin at taka ein trolara, ið royndi tætt undir landi úti fyri Saksun, men hann setti fulla ferð á, so teir fingtu bara nummaríð av honum.

Ein dagin sóust 40 trolarar millum Mykines og Mýling, og søgur komu ymsastaðni frá um yvirgang og ransmannaatburð. Teir trolaðu millum Fugloyanna og Viðoyanna og eystantil tætt við Svinoyarlendið. Í Sundalagnum trolaðu teir fyrri hvonsmannseygum sunnan fyri Eidi.

Ongin fjórður var so streymharður ella hevði so óstættan botn, at trolararnir ikki fóru fram við sínum trolum. Ein trønyvixsbátur hevði sett línu á hýsuleiðini vestanfyrri Saksun. Hana sópaði ein trolari upp í trol sitti og vildi ikki geva monn-

Tær føroysku sluppurnar fornaðu sær lítið undir Føroyum, tá bretska trolararnir vóru komnir í 1898 og 1899. Tær royddust nú at fiska meginpartin av árinum undir Íslandi

unum hana aftur.

Føringatiðindi hildu tað vera harniligt, at utlendingar óttaleysir kundu halda fram við sínari trøveidu og elva til neyð og armoð hjá meginpartinum av Føroya fólki, sum tíverri hevði hjallin á sjónum.

"Smiril" út at jagstra

Fyri ólavsøku fekk amtmaðurin skiparan á orlogsskonartini "Dianu" at fara norður gjøgnum Vestmannasund, og teir sóu nógvar trolarar millum Mýling og Mykines. Í minsta lagi 12 teirra vóru innanfyri mark.

Meginparturin kundi ikki takast, tí prógvini vóru ikki nóg góð. Men ein, sum æt

"Stanley" trolaði ein fjórðing í útsýning úr Mýlingi. Hann varð tikin inn til Vestmannar, og skiparin fekk 540 krónur í bót.

Amtmaðurin og hansara menn kendu hart trýst á sær og í august fór dómarin T.E. Bang eina ferð kring oyggjarnar við ferðamannaskipinum "Smiril". Fyri Eidisbøl tók hann ein trolara og forði hann til Havnar. Skiparin fekk 600 krónur í bót og skuldi rinda 300 krónur í sakarmálkostnað.

Hann hevði ikki pengar fyrri bótina, men ein keypmaður í Havn forbarmaði seg yvir hann og legði pengarnar út. 28. august kom verjuskipið "Heimdal" á Havnina við tveimum trolarum. Teir fingtu eisini bót.

Áheitan á Keypmannahavn

Løttingið skrivaði til ríkisstjórnina um hjálp at halda trolararnar burtur. Tingið nevndi, at av og á høvdu donsk verjuskip verið í Føroyum - ein dag ella

Føroyingar fingtu sjókk, tá bretska trolarar í stórum tali lögdu undir Føroyar at royna í 1898. Teir rýmdu undan Íslandi, tí teir fingtu so stórar botur har. Hetta er ein trolari frá teirri tíðini við opnari brúgv og skorsteini frammanfyri brúna

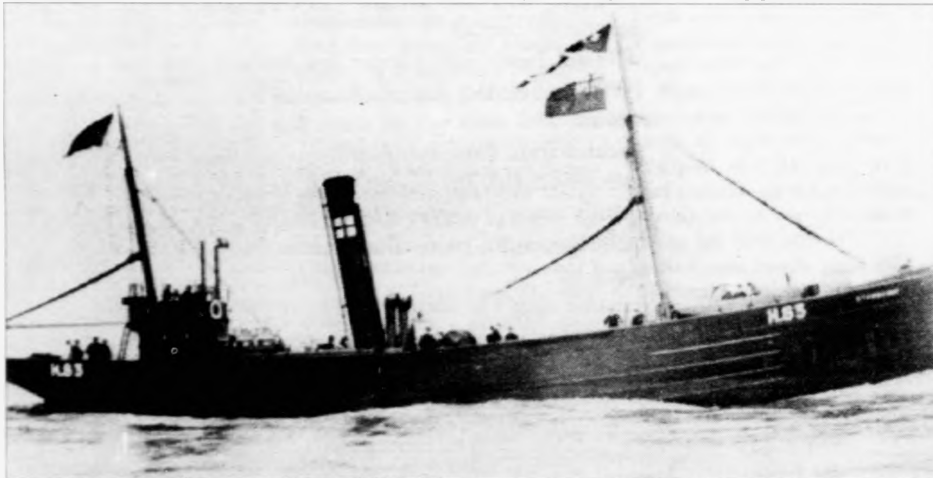
so á veg til Íslands. Hetta bar ikki til longur, og tingið sókti um at fáa verjuskip til Føroya beinanvegin. Mælt varð eisini til, at boturnar fyrri ólögliga framferð vórðu hækkadar og skuldu fara í fátækkrakassan hjá lojtinginum.

Fyrst í november vóru aftur nógvar trolarar at siggja. Tað segðist, at teir hildu seg úti á havinum um dagin, men um náttina komu teir inn á landgrunnin at royna. Ymsastaðni í landinum varð kært um, at ongin fiskur var at fáa, tó at árs-tíðin skuldi verið góð. "Skyldin verður lögð á trolararnar, og tað er ivaleyst, at teir hava stóra skyld", skrivaði Føringatiðindi.

Seinni í november var aftur ein hersøga. Nú flyktust trolararnir tættari og tættari um landið, og um hált-hundrað vóru sæddir í senn vestanfyrri Sand. 24 vóru ein dagin fyrri Eidisbølgva.

"Teir dragsa sínar nótir inni á Funningsfirði, á Gøt-uvík og víðahvar ímillum og uttanum Norðoyggjar. Seks komu í senn á alljósum degi dragsandi norð gjøgnum Sandsfjórð, og stundum koma teir inn á Sandavág at taka nótna inn".

Úr Danmark frættist ikki so skjótt aftur, sum føroyingar vildu, og málið varð tí tikið upp í tí unga Føroya Skipara & Navigatørfelag. Leygardagin 3. december 1898 helt íslagið fund. Til viðgerðar var eitt uppskot frá Jens Mohr um áheitan á

Føroyar Bretland

løgmalaráðharran í Keypmannahavn.

Hann vildi hava stjórnina at senda verjuskip hendanvegin í stundini at verja oyggjarnar móti yvirgangi. Uppskotið varð einmælt samtykt og samtykt varð eisini at fara kring landið at fá fólk at skriva undir áheitanina. Í skrivinum varð sagt, at "tað verður ikki leingi til neyð verður í landinum".

Skiparafelagið kravdi eisini, at fiskimarkið undir Føroyum varð sett til 10 fjórðingar. Áheitanin varð eisini send lögtinginum, sum tók undir av heilum huga. Lögtingið sendi hana víðari til Keypmannahavnar og beyð sær til at brúka tær 12.500 krónurnar, sum tingið hevði tókar, til endamálið.

Amtmaðurin Christian Bærentsen fór 11. december til Keypmannahavnar við samtyktini hjá tinginum. Í januar kom ein nýggj lóg um fiskiveiðu undir Føroyum til viðgerðar á ríkisdegi. Samstundis varð umrøtt at senda eitt skip til Føroya at verja móti trolarum.

14. januar 1899 varð nýggj lóg lýst. Hon hækkaði boturnar fyri óløglegan fiskiskap, men kortini var útlendsku trolarunum loyvt at sigla gjøgnum sund og opnar fiðrir við trolaraambøðum á bordi, tá teir ikki stóðgáðu.

Føringatúndi hildu, at ivaleyst funnu teir harvið ofta tjans til loyniliga at sleppa niður.

"Gullborgsund" ger kvettíð

Meðan málið var til viðgerðar í Keypmannahavn, gjørdu bretsku trolaramir sær dælt undir Føroyum, men tá februar kom, vóðu teir tiknir á bóli. Kanónbáturin "Guldborgsund" kom 4. februar á Haynarvág og fór skjótt avstað aftur at kanna leiðirnar. Eftir tveimum dögum fekk hann góðan fong.

6. februar kom hann rekandi 20 trolarar fyri sær á

Havnina. Teir vóru allir tiknir inni á Fuglafirði við óløglegum trolaraambøðum.

Triggir aðrir smoygdu sær undan norður gjøgnum Djupini. Tveir aftrat royndu at rýma, men vóðu við skorpum skotum noyðdir at venda aftur.

Fáar dagar seinni kom "Guldborgsund" á Havnina við fyra trolarum aftrat. Ein hevði trolað norðanfyri Vagoyinna, og hinir vóru tiknir inni á Vestmanna við óløglegum ambøðum.

Teir allar flestu av hesum trolarunum fingur bert lilla bot, men ein, sum varð tikin fyri aðru ferð, fekk 540 krónur í bot, og gekk av við veiðu og reiðskap. Hann, sum fiskaði norðanfyri Vagoyinna, fekk 1440 krónur í bot og misti veiðuna, sum var verd einar 5000 krónur.

Gerðamenn í hornatökum

Hóast verjuskip var komið, helt lagið fram, og blóðini fyltust á, at føroyingar gjørdu óv lítið av at melda trolararnar. Tað bottu gerðamenn norðuri í Vági um einferð, ein trolari kom ov nær teimum vorið 1899.

Teir høvdu sett línu fyri Oyraskorum. Grimsbytrolarin "Corvus" kom framvið og trolaði 200 favnar av línu frá teimum. Hetta lotu gerðamenn sær ikki lynda. Teir meldaðu nummar, navn og ytri til sýslumannin, sum legði málið fyri skiparan á "Guldborgsund".

Hann setti ytimi í kortið og kom til, at trolarin hevði fiskað neyván tveir fjórðingar úr landi. Kanónbáturin kom fram á hann í Lovíksfirði og tók hann við sær til Havnar. Skiparin segði, at hann hevði ikki verið so nær, og uppi í tinghúsinum andoyði hann í móti í næstan tveir oktir.

Men tá gerðamenn høvdu gjørt eið upp á sin vitnisburð, gav skiparin seg og botti 1200 krónur. Hann misti veiðu og reiðskap og skuldi haraftrat rinda 300

krónur. Gerðamenn fingur burtur av fyrri skaða og tíðarspell, men tá veiðan kom upp á land, fyltust menn á, at lítið var til.

Har vóru bara nakrir ómaga steinbitar, smár hyskálvar og neyðarsligar skrubbur.

Sum tíðin leið vóðu fólk misnøgd við tað, sum kanónbáturin gjørdi burtúr. Í februar í árinum 1900 høvdu Føringatúndi eina søgu um ein eiðsbát, sum kom strevandi inn úr havinum.

Tá teir vóru um hálvanannan fjórðing úr landi, kom ein trolari dundrandi aftaná teimum og tætt fram við bordi. Av skipinum ljóðaði á tyðuligum norðamali, men við engilskari tóning: "Tu Hanus, hin gamli, hvar er kanónbáturin nú?"

Hanus vildi onki siga, men ein, sum ikki hevði upplutnið krutið, svaraði: "Te vita vit onki um Kanónbáturin sæst ongantíð um okkara leiðir."

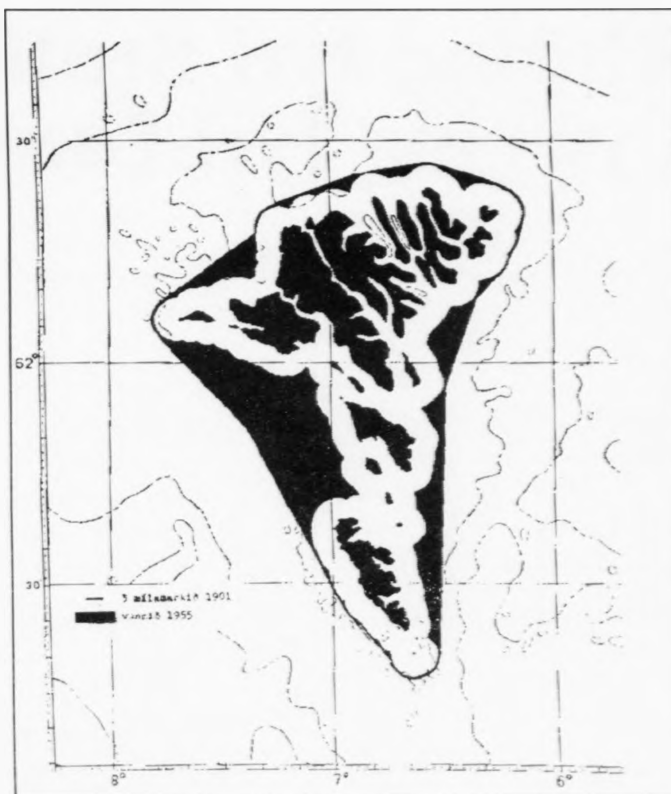
London og Sættmáli

Suðuri í London fingur myndugleikarnir skjótt fræmir av hendingunum undir Føroyum. Reiðarinni kærdu sína neyð fyrst stjórnin í Keypmannahavn at fáa frágreiðing um hendingina, ta "Guldborgsund" fekk 23 trolarar í einum hali á Fuglafirði.

Varið 1900 avgjørdi uttanríkisráðharrin, at Bretland skuldi senda ein umbodsmann til Føroya at vera fiskiskipunum til hjálpar. Hesar maður, H. Montague Villiers, var fyrsti bretska konsul í Føroyum.

Hann varð illa móttikin og mundi ikki fingið innivist fyri sær og familju síni, men ein beinasamur bakari læt honum eina stovu og eitt lítið kamar at búgva í. Árið eftir bygdri hann konslarabústaðin, sum KFUK nú eigur, og har helt konsulin til til 1924.

Trætán um fiskiskapin undir Føroyum endaði í hesi syftu í 1901 við einum sæt-

Linn stóra trolararoyndin undir Føroyum í 1898 og 1899 gjørdi, at 3 fjórðinga fiskimark varð sett um Føroyar í sættmála við Bretland. Í 1995 varð hetta mark viðkað serliga vestan fyri Føroyar

mála millum Danmark og Bretland. Sættmálin ásetti triggjar fjórðinga fiskimark undir Føroyum og annars reglur um fiskiskap á okkara leiðum.

Her varð eisini avtalað, hvussu markið skuldi verjast við herskipum.

Sættmálin frá 1901 var óbroyttur í gildi til 1955, tá leiðirnar vestanfyri Føroyar vóru viðkaðara nakað. Í 1959 varð í prinsippinum sett 12 fjórðinga fiskimark undir Føroyum tann grundlinjur, men í eini tillagingartíð kundu engilskmenn fiska inn at seks fjórðing-

um.

12. mars 1964 var tillagingartíðin úti og fiskimarkið 12 fjórðingar mótevnis allum londum við heinum grundlinjum. Tað var hildið at vera ein stórir fongur fyri heimafiskiskapin, og henda dag sigldi landsstýrismaðurin Erlendur Patursson saman við lögtingsmanninum Jóhan Simonsen eftir øllum fiskimarkitnum við einum føroyskum vaktarskipi.

Gongdin í altjóða fiskimarksmálum hevði við sær, at okkara fiskimark varð flutt út á 200 fjórðingar tann

1. januar 1977. Miðlinja mátti ásetast mótevnis Bretlandi, tí tað var so stutt millum londini, men onkar gráar leiðir vóru, sum ikki voru avgreiddar.

Landgrunsmarkið varð heldur ikki ásett tá.

Hesi víðurskipti eru øll avgreidd nú, marknatrætán er loyst.

Tað er onki at taka seg aftur í, at Føroyar nú eru nógv størri og ríkari enn fyri 100 árum síðani, og ongini ivi er um, at Jens Mohr og teir høvdu eisini fegnast, høvdu teir vítað aftur í verðina.

Jens Mohr í Havn var nevndarlimur í Skipara & Navigatorfelagnum, tá bretar komu undir Føroyar at trola í 1898. Hann mælti til at seta 10 fjórðinga fiskimark um Føroyar beinanvegin, men fekk ikki undirtekið

Grimsbytrolarar í stórum tali við bryggju í Onglandi. Teir fingur gylta veiðu undir Føroyum og Íslandi og gjørdi at føroyingar noyðdust at leita sær aðrar leiðir mestsum alt árið

Føroyar Bretland

Virðing fyri Bretlandi - virðing fyri Føroyum!

Við prenta her grein, sum Jan Müller, blaðstjóri skrivaði í Sosialinum 1. mai 1997. Greinin er ein áheitan á bretska myndugleikar at virða Føroyar og harvið føroysku krøvini um eitt miðlinjumark millum londini bæði. Greinin var eisini prentað í bretskum bløðum umframt at hon varð send fleiri bretskum ráðharrum

Jan Müller,
blaðstjóri skrivar

I dag skulu bretska veljararnir gera av, um konservatívi flokkurin skal styra landinum í enn eitt fimmi ára skeið - ella um Labour - arbeidaraflokkurin - skal taka við eftir at hava verið ut í kuldinum í 18 ár.

Hevur tað nakran tyding fyri okkum føroyingar, hvort fer at sita í Downing Street nr. 10 og -stýra Storbretlandi komandi ári? Kundi hóskaði verið spurt!

Svarið er ja. Reyði trøðurni í valstríðnum hjá tí nýggja arbeidaraflokkinum hevur verið hesin: at Bretlandi torvar eina broyting, at Bretland hevur betur uppi borið enn at verða stýrt av teimum konservatívi í enn eitt skeið, at Bretland hevur brúk fyri virðing í umheim-

inum, og tað fer landið bert undir eini Labourstjórn o.sfr.

Stóra málið fyri okkum føroyingar, sum hevur beinleiðis samband við eina komandi bretska stjórn, er undirgrundarmarkíð. Sum so er fiskimarkíð heldur íki komið heil tuppá pláss.

Tað hevur ómetaliga stóran tyding fyri okkum sum tjóð, hvussu endaliga fiskimarkíð og endaliga undirgrundarmarkíð verður við Storbretland.

Tað hevur ikki borið til at seta hesi mark, meðan Bretland hevur verið stýrt av eini konservatívi stjórn. Tvørturímóti hava teir konservatívi sett føroyingum so irrimulig krøv í marknaðarspurninginum, at ein nýggja stjórn, sum ynskir at reka ein annan politikk, sum at økja um virðing Bretlands úti í heimi, bert

kann slaka uppá hesi krøvini.

Labour ynskir annan politikk

Bretska arbeidaraflokkurin, Labour, setir nevniliga í stevnu skrá síni fram eitt ynski um at

«Bretland verður virðismett í umheiminum fyri sín reidiliga uttanlandapolitikk».

Hetta er eitt framhaldandi evni av einum áður skrivaðum politiskum skjali, sum sigur, at Bretland undir konservatívi stjórnini hevur mist alla ávirkan og virðing í umheiminum.

Tað má sanniliga sigast at vera satt her heima hjá okkum, at virðingin fyri Bretlandi er nogis minkað. Lokkara fóri er orsokin einamest tann framferð, sum Bretland hevur vist á marknaðartrættinum um undirgrundina.

Hvorki tað «ágangandi ekspansjonistiska lyndi» av kravi Bretlands, ei heldur tey ófullgiggjæða argument, sum verða nýtt til at stuðla tí, hava elvt til nakra virðing. Hesin framferðarháttur, at ein stór tjóð við harðræði roynir at kúga eina litla grannatjóð við teiri undanfórslu at «vald gevur rætt» («might is right») er alt annað enn uppbyggjandi.

Spurningurin er so, um ein broyting til tað betra kann væntast í bretskum politikki undir einari arbeidarastjórn, sum vit vóna kemur til valdið eftir valið í dag! Fara vit at siggja ein nýggjan stóðufastan framferðarhátt undir samráðingunum, sum í verki sýnir teirra ynski um, at Bretland verður virðismett í umheiminum?

Lyftið um eina endurskoðan av politikki Bretlands, sum talskvinnan í uttanríkisráðgjöf, Joyce Quinn, hevur latið Sosialin skilja er politikkurin hjá «Nýggja Labour», tykist at geva einum vón um, at so verður...

Fair play

Og utlit er eisini fyri, at tað vanligja bretska eyðkennið «fair play» verður sett í háseti av arbeidaraflokkinum, við tað at farafornadurin í bretska arbeidaraflokkinum, John Prescott, væntandi verður settur í eitt av leiðandi stovrunum í stjórnini. Hetta er sami John Prescott, sum í 1970-unum, sum vanligur parlamentslimur, tók eina virðiliga stóðu ímóti síni egna stjórn og stuðlaði íslenska kravinum um fiskirættindi undir «toska-krignum».

Henda hending er eisini eitt annað dømi um, at Bretland við harðskapi royndi at tvinga eina litla grannatjóð at geva frá sær rættin til havleiðina innan fyri egið sjómærk. Hetta var ikki bert ein grundreglu-spurningur fyri Prescott, men kravdi eisini stórt dirvi. Hann var ta, og er enn í dag parlamentslimur fyri valdomið í Hull, sum tá var ein av størstu miðdeælunum í bretska fiskiádninum og stóð soleiðis á odda í stríðsmálinum. Tað, at Prescott stuðlaði Íslandi, kundi so státt ikki sigast at vera ein sjálvsagdur háttur at økja um sín popularitet millum egna veljarar sínar.

Men á hesum, sum á so mongum øðrum økjum, hevur hansara stóðutakan fyri tí, sum hann heldur

Jan Müller, blaðstjóri á Sosialinum

verða rætt, vundið honum stóra virðing, ikki bert í hansara egna valdomi, (sum framhaldandi og við stórum meiriluta valdi hann inn aftur í Parlamentíð), men hann stendur eisini høgt í metum um alt landið og yvir heila politiska «spektrumíð».

Rættvis loysn á marknaðartrættum

Tað er at vóna, at ein arbeidarastjórn kemur at virka við reinlyndi og í sama anda, sum fyrinýndarliga stóðutakan John Prescotts í 70-unum, soleiðis at ein rættvis loysn kann fáast at marknaðartrættinum undirgrundina við Føroyar. Tað hevði sanniliga verið eitt stóg nærri móti endamáli Labours at skapa eitt nýtt tíðarskeið, hvar Bretland fær alheims ávirkan og virðing.

Sæð frá einum føroyskum sjónarmiði, hevði onki verið okkum til stórn gleði enn tað, at virðingin fyri Bretlandi aftur kom uppá sama stóði, sum hon var áður. Og út frá einum heimsumfatandi sjónarmiði er eingin ivi um, at orð Bretlands høvdu havt nógv stórri ávirkan, um landið visti sín góða vilja at koma til sættis um eina rættvisa avtalu við litla grannalandið fyri norðan.

Visið Føroyum virðing! Vit føroyingar hava so bert orðini hjá nýggja Labour

um broytingar og ynski at skapa sær virðing aftur eftir eitt langt konservatívt stýri at halda okkum til, tá vit -møguliga í so góðtrúgvín - seta von okkara til, at tað læst ein virðiligur endi á marknaðsemjuni, ein endi, har Bretland fyri at vinna sær virðing í umheiminum, eisini sjálvt má vísa virðing fyri sama umheimi, sum Føroyar so avgjort eru ein partur av - ikki minst Føroyar, tá hugsað verður, at vit eru ein litil tjóð og eini mest granni Bretlands.

Tað skal vera vón mín, at Robin Cook komandi bretska uttanríkisráðharrin og Joyce Queen, varaúttanríkisráðharrin við ábyrgd fyri europeiskum víðurskiftum, fara at liva upp til orðini um at vinna Bretlandi virðing aftur í umheiminum, tá hesi helst taka við valdinum í Bretlandi eftir valið í dag.

Hvat okkara egna sök víðvikur og okkara sjónarmiðum í hesi sök, so er bert eitt at siga, og tað er at mæla okkara monnum til at halda fram á somu kós, su n er miðlinja fyri bæði fisk og olju.

Hetta var tað, sum bretar góðtøku í samráðingunum við norðmenn, og hetta eigur at verða tað, sum somu bretar í dag eiga at góðtaka í samráðingunum við okkum føroyingar.

Teknarin Oli Petersen hevur gjøgnum árin stjóri nógva burtur úr marknaðartrættinum

Bretska uttanríkisráðharrin Robin Cook við Anfinn Kallsberg, lögmann:

We are ready to search for an early settlement

Tá nýtt landsstýrið varð skipað miðskeiðis í 1998 sendi bretska uttanríkisráðharrin, Robin Cook soljóðandi skriv til Anfinn Kallsberg, lögmann.

Please accept my warm congratulations on your be-

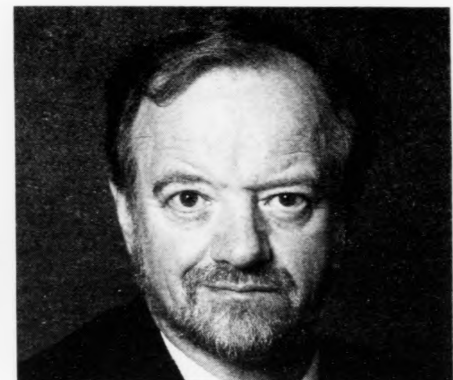
coming lögmaður of the Faroe Islands. Britain and the Faroes both have comparatively new governments in office. We also have considerable economic interests in common. I hope your appointment can mark a

fresh start in our discussions about oídelimitation. We are ready to search for an early settlement, which I am sure you also desire. Our aim is to reach an equitable agreement of mutual benefit as between friendly neigh-

bours. I whery much hope, that we shall be able to work together.

With every good wish for your time in government."

Robin Cook

Føroyar Bretland

Ein rímulig marknasemja

Jeremy Cresswell
frá Aberdeen Press &
Journal

So er avtalan avtalað. Men tað tók »bert« 20 ár at koma so langt.

Tað er sjálvandi lætt at vera spoyskur viðvíkjandi tíðini, tað hevur tíkið at fáa eitt kompromis, sum ber til, um marknið millum Bretland og Føroyar.

Um ein lutfalsliga einfaldur spurningur um at draga eina linju millum tveir fríðarsinnaðar norður-atlantiskar grannar kann taka so langa tíð, hvørjar vónir eru so fyri at rokka semjur, har politikkurin er nógv meira torgreiddur, og har partarnir kunnu vera beinleíðis ósamdir?

Her sipi eg sjálvandi til oruðiddi í Jugoslavia og - nærri hjá okkum - Norður-irland.

Hinvegin vartað, sum var eitt átrókandi mál fyri Føroyar, heilt greitt ikki so átrókandi fyri Bretland, sum hevur ein nógv størri og fjølbroyttari búskap og størri altjóða áhugamáli.

Tórshavn noyddist at biða og biða - og biða - og hyggja at, meðan eitt nú BP hevði fleiri væleydnaðar boringar vestan fyri Hetland; Foinaven, Schiehallion, Suliven og kanska enn á eisini Conival.

Tað má hava verið ótrúliga frustrerandi.

Tað gómað við marknasemjuni millum Føroyar og

Bretland er, at hon tykist vera rímilig.

Oljufólk eru fegin. Fiskifólk eru nøgd.

Nógv av markinum er javnfjart. Tað er bert eitt óki, har Bretland sær út til at hava fingið meira burturúr, men tað er lítið.

Fyri umleið fimm árum síðani ákærðu føroyingar bretar fyri at royndu at fáa fatur á so nógvum, teir yvirhovur kundu, av tí, sum føroyingar sóu sum sitt óki - bølmenistaktikkur, vildi onkur vera við.

Um vit ímynda okkum, at London hevði fingið sín vilja, hevdu fiskimennir hjá hesum partinum av danska ríkinum noyðst at funnið seg í, at útlendskir boripallar órógvadu á fiskileiðunum.

Tann sannroynd, at bert ein atfinningarsonn rodd var hoyrd, tá føroyska tingið umrøddi avtaluna, má merkja, at avtalan eisini hevur verið góð fyri fiskivinnuna.

Um ikki, hevdu krókapolitikkararnir (lobbystamir) hjá fiskivinnuni uttan at ivast gingið ímóti avtaluni. Tað er merkisvert, at affiningsama røddin var tann hjá fyrrverandi lögmanni Edmund Joensen.

Einum er komið fyri oyrad, at hann helt, at ein betri avtala kundi verið gjord, hevði bretska forsætisráðharrin Tony Blair persónliga verið við í samráðingunum við danir í Key-
mannahavn um lagnuna hjá føroyingum.

Leiðarin í føroysku samráðingarnevndini, Árni Olafsson, eigur at fáa eitt tillukku fyri sitt kvirra áhaldni. Tað tykist ikki vera so langt síðani, at hann segði greinaskrivaranum frá, at hann ivaðist í, um nokur brúklig semja kom í lag eftir so nógv ár uttan úrslit.

Kanska kom veruliga broytingin í bretsku stóðuni mótevnis Føroyum, tá the Tories (teir konservativu) tapu semasta valið. Seinni kom so nógv umrødda breivið frá bretska uttanríkisráðharranum Robin Cook til núverandi føroyska lögmannin Anfinn Kallsberg.

Síðani kom meira fyrireiðingarárbeði, og kvirri og litláiði Árni Olafsson rakk eini semju, hann við vissu kann vera nøgdur við.

At royndu at rokka eina avtalu, sum á öllum økjum er grundað á Geneve-konventionina, og sum fevnir um umleið 40.000 ferkilometrarkundi havt tikið fleiri ár afturat og inniborið eitt dyrt sakarmál móti Bretlandi við altjóða dómstólin í Haag.

Meðan hetta hevði staðið á, kundi Big Oil havt mist áhugan fyri bretska partinum av okinum við marknið. Sum nú er, er áhugin minni, andið orsakað av lágum oljuprisum, stórum utreiðslum av royndarboringum og menning, og tí ókið ikki hevur verið so ríkt, sum

vinnan hevði vónað. Loksins er hurðin opin fyri fyrsta føroyska útbjóðingarmárinum og fyri oljufeløgini at kanna varhugan av, at ein rúgva av olju og gassi ligga goymd undir stóru basaltflánum, sum eru í føroysku undirgrundini.

Ein gevandi figgaravtala er í væntu.

Fyritøknar eru serliga óðar eftir at kanna óki í Føroyar-Hetlandsrennuni, sum kunnu fara tvørturum just avtalaða marknið - um Greenpeace og aðrir umhvørvisfelagsskapir loyva hesum. (Greenpeace hevur fingið loyvi frá Hægstarætti í London at fara í rættin við bretska stjórnini í sambandi við oljuleitingar vestan fyri Hetland)

Eingin eigur at ivast í, at tann sonevndi UK Atlantic Frontier hevur mist sín glans. Hetta ókið er dottið langt aftur um Vesturafrika og endurfodda Mexico-ölgvan, og Smith Rea Energy Analysts vísa á hetta í terra seinasta meting av møguligum oljuleikum í djúpum sjóvi um allan heim.

Ætlanir eru lagdar um brunnar í ár, men bert fáir, og Clair-ókið, sum nógvur vónir vórðu settar til, er framvegis lagt á ís, eftir at tað varð stegjað fyri einum ári síðani.

Beint nú er Mobil har úti á Frontierinum, har teir arbeiða við Jack Bates - ein

Jeremy Cresswell, ein av fremstu oljuejournalistunum í Skotlandi ger viðmerkingar til semjuna

Þótandi boripallur («semi-submersible»), sum teir annars sögdu frá sær fyri nokrum mánaðum síðani, tí hann ikki riggaði sum hann skuldi, og Mobil hótti við endurgjaldskravi til framleiðararnar.

Jack Bates er ikki langt frá nýggja markinum og byrjaði tann 21/4-1 stóra brunnin tann 26. apríl. Wood Mackenzie sigur um

arbeiði: «Føarin leitar eftir eina stórar gasskeldu har norðuri í kassanum, stutt frá har bretska ókið endar.»

Mobil fer uttan iva at halda síni kort tætt inn at sær. Men um nakað verður funnið, og keldan gongur inn á føroyska ókið, fara tíðindini kanska at leka út skjótari enn annars - av eyðsýndum orsökum!

The deal is done

BY JEREMY CRESSWELL.

Business Editor Aberdeen Press & Journal

SO THE deal is done. It only took about 20 years to get there, however.

It is of course easy to be cynical about the time taken to achieve a workable compromise on the resources boundary between the UK and Faroe.

After all, if a relatively simple issue concerning drawing the line between peaceable North Atlantic neighbours can take this long, what hope is there for reaching deals where the politics are far more complex and where open conflict may exist.

I am, of course referring to the Yugoslavia mess and, nearer to home, Northern Ireland.

On the other hand, what was an urgent matter for the Faroese, was clearly not so for the UK with its much larger and more diverse economy and wider international interests.

Thorshavn had to wait and wait...and wait...and watch BP for one notch up a string of successes west of Shetland...Foinaven, Schiehallion, Suliven and perhaps even Conival.

It must have been horribly frustrating.

The good thing about the UF-Faroe boundary deal is that it appears reasonably equitable.

Oil folk are happy. Fishertolk are appeased.

Much of the boundary is equidistant. There is only one sector where Britain appears to have gained the upper hand, but it is modest.

Step back five years or so, and Thorshavn was accusing the Brits of trying to grasp everything they could of what the Faroese regarded as their territory...bully boy tactics, it was said on some quarters.

Assuming London had got its way, then the Danish possession's fishermen would have been forced to put up with foreign oil installations disrupting operations on their fishing

grounds. The fact that only one dissenting voice was heard when the Faroese parliament debated the terms of the agreement means the deal must have been fair to the fishing industry.

It was not, the fishery lobby would have put paid to an agreement without hesitation. It is curious that the one dissenting voice was former isles prime minister... Edmund Joensen.

One hears that he believed a better deal could have been brokered, had UK PM Tony Blair been personally involved in talks with the Danes in Copenhagen over the fate of the Faroese.

Head of the Faroese negotiating team, Árni Olafsson, has to be congratulated for his quiet persistence. It seems not so long since he told the writer that he was dubious about achieving a workable settlement after years of getting nowhere.

Perhaps the real sea change in terms of the UK attitude to the Faroese boundary dispute came when the

Tories were chucked out at the last General Election. Later Foreign Secretary Robin Cook's much publicised letter to current Faroese PM, Anfinn Kallsberg.

More spadework followed and the quiet, unassuming Olafsson achieved a deal he can surely feel comfortable about.

To try and achieve an agreement totally based on the Geneva Convention formula and covering some 40,000 square km. could have taken several years more and involved a costly law suit against Britain in the International Court at the Hague.

During that time, Bog Oil could have lost interest in the UK portion of the Atlantic Frontier altogether. As it is, that interest is waning against a background of low oil prices, hight exploration and development costs, and the fact that the area has not been as prolific as the industry had hoped.

At last the door is open to the first Faroese oil and

gas licensing round to be launched and for oil companies to test the hunch that reserves of crude and gas are trapped beneath the massive basalt shield that masks much of the sedimentary rock beneath the archipelago and its undersea shelf.

An attractive fiscal dial is widely expected.

The companies are particularly keen to evaluate targets located in the depths of the Faroe-Shetland Channel that may straddle the agreed median line... Greenpeace and other members of the environmental lobby permitting. (Greenpeace has been given leave by the High Court in London to challenge the British Government on west of Shetland).

No-one should be in any doubt about the fact that the UK Atlantic Frontier has lost its gloss. It has fallen a long way behind West Africa and the reborn Gulf of Mexico and Smith Rea Energy Analysts highlight this fact in their latest

assessment of deepwater prospects worldwide.

Wells are planned this year, but only a few and the hoped for Clair field development remains on ice, having been stopped a year ago.

Just now, Mobil is out there on the Frontier, working with the Jack Bates, a deepwater capability semi-submersible which the oil company summarily dumped a few months ago, alleging deficiencies and threatening litigation.

The Bates is close to the new boundary and started the 21/4-1 well on April 26. Wood Mackenzie says of the quest: «The operator is believed to be targeting a sizeable gas structure to the north of the block, close to the limit of UK designated acreage».

Mobil will doubtless play it cards close to the chest. But if a find is made, and it extends into Faroese »geospace« then maybe news will seep out more quickly than might otherwise be the case... for obvious reasons!

Føroyar Bretland

Nýtt tíðarskeið í viðurskiptunum millum Bretland og Føroyar

„Tað var ein sannur vakurlæki á staðnum av einum slag, eg ikki kann siga frá“

William Morris

James Wilson skrivur

Við hesum orðum lýsti kenda britska skaldin, listamaðurin, teknarin og undangongusostalisturin sína fyrsta mynd av Føroyum, stutt eftir at hann lendi í Tórshavn á sumri 1871. Seinni, tá hann helt leiðina fram til Íslands, var hann framvegis bergtikin av siglutanum um Vestmanna-land eftir høst summarkvöld og kallið tað mest stórligna sjón, hann nákrandið hevði sæð.

William Morris er bert ein av fleiri navntitranum bretska gestum, sum hava fingið gull og gullmyndir í mynd av heilan og ospidu bretska ríkinum. Her hugsa eg eisini um kenda rithøvundin John Buchan, hvørs vitjan gav honum á blaðar til at bruka Føroyar saman við gamla hjaldrinum Suðurrhodesia sum staðið í síni skaldsøgu „Island of Sheep“ í 1960 árunum var tað so John Betjeman, ið seinni bleiv Poet Laureate (kongaligt skaldi), sum fangaði lotuna, tá goggið frá einum hundi gav endurljóð tvortur um Hestfjörð inn á Streymoyina, og sum bleiv hugvinnarsamar av sjómni, ið ikki kundi samanberast við nakað annað.

Á hesum persónliga og serstaka stóði hevur tað verið ein søga um tætt samband millum Føroyar og Bretland ella í øllum fornum við teir lummamar av bretska samfelagnum, har fólk av onkrari orsök hava verið nokrd at ferðast út á hesar fjar-skotnu oyggjar. Fleiri ættarlið av bretska sjómennum funnu í føroyskum havnum so sum Tvoroyri og Klaksvík eina vælkoma verju fyri ódninum í Norðurlantshavi. Ein áminning um hetta sambandið kom, tá eg í oktober í fjór var í Aberdeen og hugdi eftir fótbólssystinum millum Skotland og Føroyar. Í hýravninum fekk navnið Føroyar uttan nakað bifhoraran – ein gamal sjomaður – at minnst aftur á vøku genturnar í Klaksvík, sum hann mistist ur sinum ungu árum. Sjálvandi var eisini ferðsla hinvegin. Føroyskir fiskimenn gjørdust kendir í bretska fiskibýum so sum Aberdeen, Grimsby og Hull, haðani teir komu at selja sína veiðu. Sum tíðin leið, elvdi hetta til, at smá

føroysk samfelag voru sett á stovn í Bretlandi.

Bretska herseingin av Føroyum undir seinnu veraldarbardaga og teir fleiri tusund hermennir, ið fylgdu við hesum, lat sín egna arv liggja eftir í einum nýggjum sambandi millum bretska og føroyska folkið. Tað nærmasta av hesum sambondinum kom millum bretska hermenn og føroyskar kvinnur. Hesar søgur, sagdar av teimum, hvørs liv voru broytt munandi av hesum krigstíðunum, verða lagdar fram við hugskjaldari innlivan av Kirstin Didriksen í hennara hugvekjandi bók „Kærleiki undir krignum“.

Burtursæð frá øllum hinum avrikunum elvdi bretska herseingin til eitt nýtt ættarlið av fólki við blóði ur haðum londum í øðrunum.

Hóast óll hesi hjartaligu og sterku bondini hevur tað, burtursæð frá krigsárunum, ongantíð verið nakað veruligt politiskt samband millum Bretland og Føroyar. Tá tað í Bretlandi varð hugsað um Føroyar, var tað sjálvsagt at venda sær til Danmárk. Sjálvt undir seinnu veraldarbardaga, tá tað ikki slapp undan at leggja seg upp í føroysk politisk mál og bretska myndugleikarnir tóku tað stóra stigidi at góðkenna almennu nýtsluna av føroyska flagginum, var ætlanin alla tíðina av handa Føroyar aftur til Danmárk, tá kriggið var av.

Tað, at bretar so treyðugt vildu leggja upp politiskt, var frá føroyingum uppfatad ymskilt. Her var tað vanligt at liva tætt í skugganum av einum stórum hjalanda-veldi, ið var ein hótan móti teirra tilveru sum eitt fólkslag fyri seg. Hendan uppfatanin varð bornin fram av tí stóra manningi í føroyskum politikki í 20. Old, javnaðarløgmaðurin Petur Mohr Dam, tá hesin taladi til norðurlandaráðið í Reykjavík í 1965. Hann visti á, at føroyska folkið ikki hevði fingið somu lagnu sum broðrafólkið í Hellandi, hvørs norðurlenska mentan og liv varð svølt av bretska hjalanda-veldinum og altjóða adráttarmeginum.

Tíðliga í hesi oldini var henda hótanin alt ov sjónlig fyri føroyingar. Bretskir damptrólarar í hópatali sóust liggja á føroyska land-

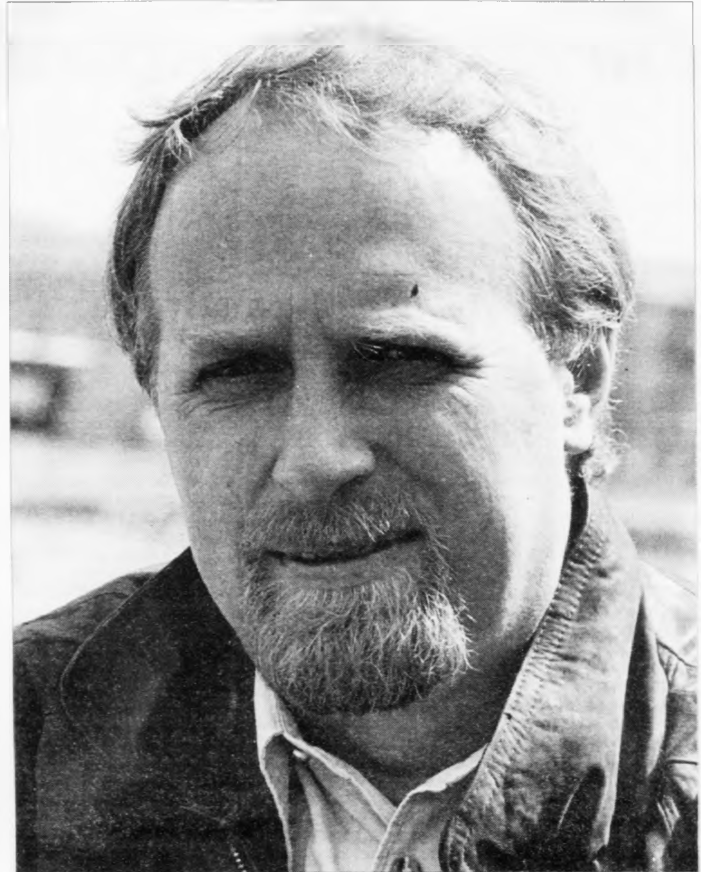
grunninum, helt stutt frá landi. Hetta var um at troka føroysku uttróðramenninar burtur.

Seinni, í 1960 árunum, tá føroyingar langt um lengi tóku stigidi at seta fiskimarkið longur út, bannaðu bretar føroyskum skipum at landa í bretska havnum.

Bretska vanviðingin lýst sínum litla granna norðanfyrir helt fram heilt upp í 1990 árunum, tá bretar settu fram eitt sera órettvist krav um tilfeingi í undirgrundin langt inn í føroyskum sjógvum. Sum fyrrverandi danski uttanríkisráðharin Uffe Ellemann-Jensen á sín egna makaleysa hátt segði tað, so merkti bretska kravið, at fólk í Suðuroy kundu spyta í bretska sjógv. Tað hjálpti heldur ikki upp á viðurskiptin, at bretska stjórnin staðlaði felagsskapum, ið motmæltu grindadrapi, við at taka hesar felagsskapir við í bretska umbodanina á fundinum hjá IWC.

Hóttanin av at verða gloyptir av bretum fekk nógvar føroyingar at halda seg enn tættari upp at Danmárk. Líkamikið hvat partur av fólkinum helt um ríkisfelagsskapin, so var her eitt land við einum ávisum mentanarligum skyldskapi. Men tað veika í hesum var, at tað úrslitað í einum hugburði, har óll sambond við umheimin fóru gjøgnum Danmárk. Eitt heldur stuttligt domi um hetta er, at eldra ættarliðið úti á bygd hevur lyndi til at tosa danski við allar utlendingar, líkamikið hvadani hesir koma.

Tað, at bretska varauktanríkisráðharin Tony Lloyd týsdagin kom til Vágar við einum serligum RAF flogfari, ber bód um, at tað nú er meiningisfult samskipti millum hesi bæði londini. Danska avgerðin í 1992 at handa føroyska landsstýrinum ábyrgdina av rævninum í føroysku undirgrundin broytti alt. Bretland hevur áðanad, at tað at samráðast politiskt við Føroyar sum eitt samfelag fyri seg eru altasgerandi fyri bretska áhugamálini viðvíkjandi olju- og gassvinnu í Norðurlantshavinum. Henda gongdin týskt hevur fingið eitt stórt skump rætta vegin eftir at Blairstjórnin kom til fyrir tveimum árum síðani. Ein ábending um hetta kom við fløvandi ynskinum um til-

Louis Wilson, hálsvar føroyingur bústandi í London, er íðm lobbystur fyri føroyskum áhugamálum í Bretlandi

lukku frá bretska uttanríkisráðnum til nývalda føroyska lögmannin Anfinn Kallsberg í fjór. Eftir hvat eg veit, eru føroyskir lögmenntir fyrr komnir og farnir, uttan at bretska stjórnin hevur sýnt hesum nakran áhuga yvirhoyur. Men longu á sumri 1997 gjordi bretska sendiharinn í Danmárk nakrar áhugaverdar viðmerkingar, tá hesin var í Tórshavn. Hann vísti á áhugan, sum nýggja Labourstjórnin hevði vist fyri Føroyum og til „heitu kenslurnar“, sum nú komu úr London. Havandi í huga, at diplomatarnar av venjing og vana varliga víga hvort orð, teir bera fram alment, so var hetta ein greið ábending um, at bretska stjórnin vil hava tættari samstarv við Føroyar og tað við rottu viðringini fyri tjóðskaparkenslunum.

Sum partur av teirra samskipti við Føroyar fer bretska stjórnin uttan iva at bjóða høgum føroyskum politikarum og óðrum høgum fólki um samfelagnum á almennar vitjanir í Bretlandi. Skráirnar hjá teimum verða lagdar í hendurnar á reynda starvsfólkunum í uttanríkisráðnum, sum fara at gera alt fyri at tryggja, at gestirnir hava alt gott at bera Bretlandi, tá teir fara avstað aftur. Føroysku gestirnir

lára tvelest at verða bornir á lögnum, meðan teir eru í Bretlandi, og alt fer at verða gjørt fyri at ganga teirra ynskinum á móti.

Tað merkir, at vit í framtíðini kunnu vænta, at føroyskir lögmenntir verða mótiknir á ein hátt, ið semir seg fyri tjóðarleiðarar. Hetta fer at verða ein stórir munur frá upplivingunum hjá hansara undanmonnum. Eg trúgvi ikki, at háttarhaldið var serliga stórt, tá Hákon Djurhuus gamli í 1960 árunum kom við einum trolara til Grimsby til fiskivinnusamráðingar við bretar. Og fá góvu embætinum hjá Atla Dam gætur, tá hesin tiggju ár seinni var í somu orindum. Tá BBC hevði samroðu við hann, fekk hann heiti sum „partur av dansku sendinevndini“.

Tað er sjálvsagt lætt at vera kynskir viðvíkjandi bretska „sjarmuoffensivinum“, vit nú kunnu vænta okkum, og staðfesta, at hon kanska eisini fer at rigga. Hetta verður, um føroyingar stara seg blíndar av slíkari VIP viðlerð. Men um fólk hava eygini opin, tá tey vitja, kunnu sambondini, sum nú eru skapt, bert gagna Føroyum. Bretar hava sjálvsagt teirra egna áhugamál fremst í huganum í sambandi við Føroyar. Teir vilja hava fólk, sum hava

vitjað í Bretlandi, at halda alt gott um Bretland. Og tað er einki skeivt í hesum. Og tað er vanligt í uttanríkisráðnum. Men tað leggur eina ábyrgd á føroyingar, sum skulu avgera, hvat teir vilja hava burtúr samstarvinum, og burtúr stremba eftir hesum við sama ídni. Tað mugu hóast alt vera nóg felags áhugamál. Hetta merkir, at tíðin er komin til at hugsa strategiskt um viðurskiptini millum Føroyar og nærmasta grannan sunnanfyri.

Nýggj viðurskipti við Bretland gevur møguleika fyri at minka um tilknýtið til Danmárk og sleppa av við „tunnisjórnina“, har Keyptmannahavn er einasti vegur til heiminn utanfyri. Hetta má avgjørt vera ein sunn gongd, líkamikið um málið hjá føroyska stjórnini er fullveldi ella broytingar í viðurskiptunum millum londini í ríkisfelagsskapinum. Bretland er ikki longur eitt hjalanda-veldi, hóast føroyingar ikki kunnu sigast ringir fyri at hava hugsað ókrvisti, tá bretar roynda at okja sitt vald heilt inn á gáttina hjá føroyingum fyrst í 1990 árunum. Hinvegin er Bretland í lotuni mitt í eini grundlógabroyting, har nýggj vald hava tikið seg upp í Skotlandi og í Wales. Nú hava Føroyar møguleika

Føroyar Bretland

fyri at fáa øll møguleg sløg av politiskum, búskaparligum, sosialum, útbúgvingarligum, mentanarligum og itrottarligum samstørvum.

Avis óki, sum fyrst renna til hugs, eru:

Samstarv við at menna olju- og gassvinnuna í Norðuratlantshavi

Ferðafólk úr Bretlandi
Fáa Bretland at hava føroysk áhugamal í huga í ES-samráðingum

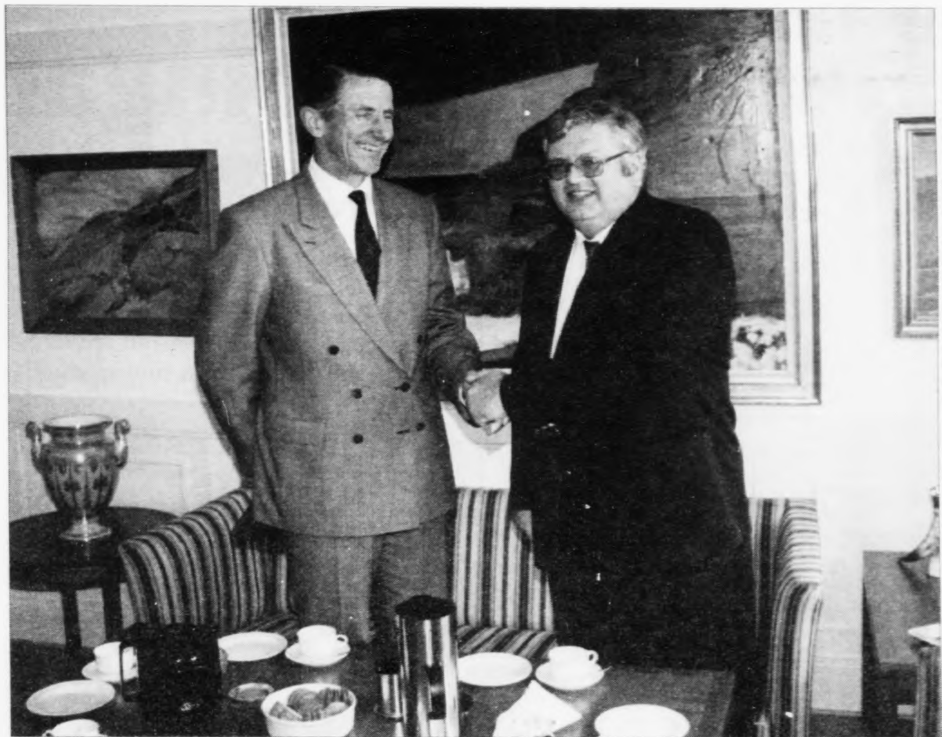
Fáa føroyingar at lesa og arbeiða í Bretlandi. Flotuni hava norðmenn og íslendingar loyvi at arbeiða í Bretlandi, men føroyingar mugu hava danskt pass og sostatt í passhøpi vera ES-borgarar

Støðga stuðlinum, bretska stjórnin gevur nokrum nýggjum grindahefjendum

Í nýggju víðurskiftinum er tað av storum týdningi, at føroyingar ikki eru passivir partnarar og bert fylgja við bretska atlaninum. At byrja við kunnu teir sjálvir taka fyrsta stigjó og skapa samband við nýggja skotska heimastýrið í Edinburgh. Donald Dewar og hansara starvsfelagar høvdu uttan iva verið áhugaðir í at hoyra um royndirnar, føroyingar hava havt við sínum heimastýri seinastu 50 árin.

Eg skjóti upp, at teir frá fyrstan tíð fara undir sín egna „sjarmuoffensiv“ við at bjóða lögum bretum, sum hava ávirkan, til Føroya, so hesir sjálvir kunnu uppliva hetta serstaka landið. Nógvir av teimum høvdu uttan iva farið heim aftur til Bretlands bergtiknir av sama vakurleika, sum William Morris, John Buchanan og John Betjeman og fleiri av teirra landsmönnum hava verið. Hesi sambandin kunnu geva óvmarkaðar fyrminur til Føroyar í framtíðar víðurskiftinum við Bretland.

Bretski sendiharrin í Danmark er millum gestirnir. Her er hjann saman við Amfinni Kallsberg, lögmann

Future relations between Faroes and Britain

by Louis Wilson

The British reluctance to engage politically was mirrored for very different reasons on the Faroese side. Here there was traditionally a sense of living in the shadow of a great imperial power who posed a threat to their very existence as a distinct people. These perceptions were expressed by the man who was the very embodiment of the Faroese Social Democratic Party, the former Prime Minister Petur Mohr Dam when he addressed the Nordic Council in Reykjavik in 1965. He spoke of the Faroese having been spared the fate of their kinfolk the Shetlanders »hvis nordiske kultur og liv blev opslugt af det britiske imperium og den internationale tiltrækningskraft«. (Jan, can you translate the Danish for me).

In the early years of the century the threat was all too visible to the Faroese. Large fleets of British steam-powered trawlers could be seen crowding the fishing grounds right up to a mere three miles away from the shoreline. The effect was to squeeze Faroese inshore fishermen (úr-róðrarmenn) out of their home waters.

Later on in the 1960's the Faroese took the long overdue step of extending their fishing limits. They were

met with punitive bans on Faroese fish landings at British ports.

Britain's apparent disregard for its small neighbour to the North continued right into the 1990's when they pressed their outrageously unfair claim for sovereignty on sub-sea resources in far into Faroese waters. Commenting on this in his own inimitable way, the then Danish Foreign Minister, Uffe Ellemann-Jensen observed that this encroachment would have enabled the inhabitants of Suduroy (the southernmost of the Faroe Islands) to spit into British waters. Further salt was rubbed into the wound by way the British Government appeared to promote the animal welfare groups campaigning against the pilot whale hunt. These were groups pledged to »bring the Faroes to their knees« by means of an economic boycott who routinely smeared Faroese people as bloodthirsty barbarians. Yet they were still able to get representation on official UK delegations to the International Whaling Congress.

As part of their engagement with the Faroe Islands the British Government will undoubtedly start inviting prominent politicians and influential opinion formers

on official visits to Britain. Their programmes will be placed in the hands of the practiced professionals from the Foreign Office who will do everything to ensure that the visitor leaves with the best impressions of the host country. They will be wine and dined and strenuous efforts will be made to meet whatever individual wishes they have with regard to sightseeing and meeting eminent personalities.

No doubt the Løgmaður will feature prominently on the invitation list. And I think we can confidently expect that he will be received with the ceremony appropriate to a national leader. This would certainly be a contrast to the experiences of his predecessors. I don't think there was much ceremony at the Fish Dock in Grimsby when old Hákun Djurhuus stepped off a trawler to pursue fishery negotiations with the British in the 1960's. Neither was there much recognition of Atli Dam's status when he was in Britain on a similar errand in the following decade. Interviews on BBC television, he was introduced as »a Faroese member of the Danish delegation«.

It is obviously easy to be cynical about the kind of British »charm offensive«

we can now expect and conclude that beneficiaries of it will be bought off. This would be true if their heads are turned by such VIP treatment. But if people go into such visits with their eyes open then the links that are created can only help the Faroe Islands. The British clearly have an agenda based on their national interests to pursue in their engagement with the Faroe Islands. They want visitors to return to their countries favourably disposed towards Britain. There is nothing dishonourable about this. It is a normal tool of diplomacy. But it does put the onus on the Faroese to decide what they want out of the relationship and to pursue this with equal determination. There must after all be large areas of mutual interest. This means it is time for some strategic thinking about relations with the Faroe Islands closest neighbour to the South.

A new relationship with Britain offers an opportunity to lessen dependence on Denmark and further erode the »tunnel vision« which sees Copenhagen as the sole gateway to the outside world. This must surely be a healthy development irrespective of whether the Faroese Government's aim is fullveld (sovereignty status?) of a reshaping of the

relationship between nations in the Danish Kingdom (Ríkisfelagskap). The British Empire is no more although the Faroese could have been forgiven for thinking otherwise when the UK sought to extend its territory onto their doorstep in the early 1990's. Instead Britain is finally carrying out constitutional reform in a conscious attempt to adapt to its modern place in the world. New centres of power have been created in Scotland and Wales. This creates further opportunities for the Faroese to develop all sorts of political, economic, social, educational, cultural and sporting links on a more equal footing than has previously been possible. In terms of specifics, the areas which immediately come to mind for the Faroese to focus on are:

- Collaboration in developing Oil and Gas resources in the North Atlantic.
- Encouraging tourism from Britain.
- Persuading Britain to take account of Faroese interests in EU negotiations.
- Pursuing opportunities for Faroese to study and work in UK. Currently, Norwegians and Icelanders

are allowed to work in the UK but Faroese have to obtain Danish Passport and pass themselves off as EU citizen.

- Neutralise British Government support for any renewed campaign against Grindadráp.

In this new relationship it is enessential that the Faroese to not remain passive partners waiting to be swept along by the British agenda. For a start they could take the initiative in forming links with the new Scottish Home Government in Edinburgh. Donald Dewar and his colleagues would surely be interested in the Faroe Islands experience of operating Home Rule over the past 50 years. I would also suggest that the Faroese should start their own »charm offensive« by inviting influential British people to the Faroe Islands so that they can experience this unique country at first hand. Many of them would no doubt return to Britain captivated by the beauty of the scenery and the special qualities of the people in the Same way as William Morris, John Buchanan and John Betheman and many of their compatriots have been over the years. These kind of attachments could be of inestimable benefit to the Faroe Islands in future relations with Britain.

Føroyar Bretland

Eftir marknaavtalu við Bretland:

Stórar avbjóðingar fyri framman

Nú markið er komið uppá pláss millum Føroyar og Bretland skuldi einki verið til hindurs fyri, at Danmark vegna Føroyar góðtók Havrættarkonventionina. Tá tað er gjørt kunnu vit fara undir at seta krøv um okkara part av tí stóra Rockall og Hatt-onháslettanum fyri sunnan. Víst liggja stórar avbjóðingar fyri framman. Maðurin, sum uttan iva kemur at arbeiða við teimum, er sami Arni Olafsson, sum megnaði at fáa marknaavtaluna við Bretland í land

JAN MULLER

Flestu føroyingar eru samdir um, at drívmegin og undangongumaðurin fyri at fáa Føroyum eina góða marknaavtalu við Bretland er Arni Olafsson. Hann hevur verið við í samráðingunum øll hesi árini og frá 1993 sum formaður í samráðingarnevndini.

Hetta java verið nokur strævin men samtíðis spennandi. Arni Olafsson víðvegir, at tað mangar hevur verið svart at tað samráðingarnar, men ein góð fóroysk myndig við samráðingunum av ymsum slag, eitt gott politiskt bakland og ein góð sak hava tað gjørt tað fyrri tí ársliði, sum nú tyrliggur.

Tað var fleiri ferðir, at tú sást ongan annan útveg ein eitt sakarmál í Haag. Men tað var heilt tyðuligt, at báðir partar høvdu sett sær fyri at gera sitt ítarsta fyri at sleppa undan tí.

Tá nu partarnir gjordist samdir, so má tað takast sum at tað langt um leiði eydnaðist at finna eina linju, sum báðir partar mettu vera meira attraktiva enn at fara til domstolin.

Vit spurdu Arna Olaf-

sson, hvørjar møguleikar hann sær í einum komandi samstarvi við bretar.

–Bretland er okkara næsta grannaland, ta tað snýr seg um møguliga olju og gass-økini á føroyska landgrunninum, framvið markinum til Bretlands, og tí er tað rettiliga naturligt, at tað verður samarbeitt tvørtur um markið. Hetta stæði eg sum ein framtíðar samstarvsmøguleika.

Arni Olafsson hevur farið av stað, sínum sum serkenni í føroyskum málum í dansk-uttanríkisráðunum. Hann heldur tað tí vera naturligt at fara í altur hetta starv, nú arbeiðsuppgávan at gera eina marknaavtalu er liðug. Men hann tekur av tilboðnum frá Antinni Kallsberg, lögmanni, sum hevur sett fram ynski um at fáa Arna Olafsson at taka sær av at loysa marknaatretuna við Ísland.

Rockall og Hattón haslættin

Síðani er tað spurningurin um alt tað risastóra okið sunnan fyri Føroyar, tann sokallaði Rockall og Hattón haslættin, sum Føroyar, Bretland, Írland og Ísland gera krav uppá. Hetta er eitt

mál, sum fer at verða tíkið framafur, nú markið millum Føroyar og Bretland á nærleikum er ásett.

Strandalondini, sum gera krava uppá hesi oki, skulu fyrst gera upp við seg sjálvi, um tey halda, at krøv teirra eru nóg sterk at leggja fyri The International Boundary Commission, sum er undir ST. Har skal man líkasum dokumentera síni krøv og senda tey til stovnin.

Arni Olafsson sigur, at hetta er ein rettiliga krevjandi uppgáva í sær sjálvum, serstakliga jaftróðiliga. Tað er heilt stutt síðani, at bretar góðtoku Havrættarkonventionina. Danmark hevur netuporsakað av føroyska marknamalimum ikki viljað góðtikið Havrættarkonventionina.

–Við hesi avtalu skuldi so tann forðingin verið burtur, og kann Danmark tí góðtaka Havrættarkonventionina. Tað er so ein tíðartreist eftir hetta, at ein skal lata inn síni krøv.

Arni Olafsson sigur, at orsökini til, at báðir bretar og vit hava víst so stóran áhuga fyri at fáa ásett markið millum londini, er tann stóri áhugin hjá oljufeløgnum fyri okinum, og ein slíkur

áhugi er ikki enn fyri okini, sum liggja langt uttan fyri 200 fjórðingar.

Frá føroyskari síðu verður annars sagt, at føroyski landgrunnurin heldur fram suðureftir, soleiðis at Rockall og Hattón haslættin er eingin leinging av føroyska landgrunninum.

Annars vil Greenpeace hava alt hetta stóra okið lagt út sum eina „amarina“ náttúrpark.

Løgmaður segði við Sosialin nu um dagarnar, at hann legin sá, at Arni Olafsson kom at arbeiða við uppgávan, sum snúgva seg um uttanríkisráðunum og annars viðari útrættaleggjina av oljuutviklinginum. Hvat sigur Arni Olafsson til slíka álitissvantan?

–Tað flovar sjálvandi at fáa slíka álitissvantan, men tað er ov tróliga her og nú at síga, hvat hetta kann bliva til.

Tað var annars undanfarni lögmaður, sum setti Arna Olafsson frá sum formaður í Oljuraðleggingarnevndini við tí grundgeving, at hann burturav skuldi taka sær av samráðingum við bretar um markið.

Greenpeace

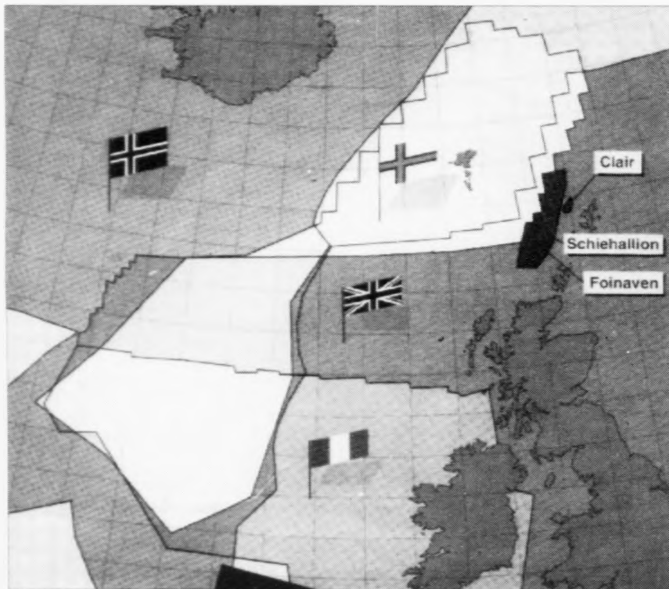
Ein spurningur, sum kann fara at taka seg upp, nú føroyingar hava fingið fast

Arni Olafsson skal nú undir at samráðast við íslendingar um landgrunnsmark

mark til Bretland er, hvat Greenpeace kann finna uppá. Felagsskapurin hevur koyrt eina herferð móti nýggjum boringum á Atlantismotnum, og í bretska umbløðum nu um dagarnar varð sagt frá felagsskapinum, at hann fer eisini at roynd at forða fyri oljuleiting í føroyskum oki, har henda leiting liggur tætt upp at bretska markinum. Hvat hevur Arni Olafsson at síga

til slíkar höttanir!
–Vit kenna jú bretska partin av Greenpeace, sum í øðrum sambandi hevur roynt at forða føroyingum í at troyta sínar ressursir, her eitt nú grindahval. Vilja teir nu eisini forða føroyingum í at troyta oljutilfeingið, sum onnur lond troyta, so kann man fara at spyrja, hvør uppgávan hjá Greenpeace er: at verja náttúruna ella bara genera føroyingar.

Stóru okini fyri sunnan, sum fleiri lond gera krav uppá

Mortan Nolsøe, sáli, Halgir Winther Poulsen og Arni Olafsson undir samráðingum fyrst í 90'unum